

PELS RIJCKEN

Rechtbank Den Haag

Zitting van 18 augustus 2021

Zaak-/rolnummer C/09/609916 21/321

Conclusie van antwoord

inzake

1. **de Staat der Nederlanden**

waarvan de zetel is gevestigd te Den Haag,

2. **Arnoldus Robert Jan Croiset van**

Uchelen, wonende te Amsterdam, in zijn

hoedanigheid van gemachtigde ex art. 77 Rv

van **Willem-Alexander Claus George**

Ferdinand van Oranje-Nassau Van

Amsberg,

gedaagden,

advocaten:

mr. R.W. Veldhuis en mr. S.M. Kingma

tegen

1. **de vereniging Republikeins**

Genootschap

2. **Stichting De Republikein**

beiden gevestigd te Amsterdam,

eiseressen,

advocaat:

mr. N.A.W.E. Jansen

1 Inleiding

1.1 Het Republikeins Genootschap en de Republikein streven de afschaffing van de constitutionele monarchie in Nederland na:¹

“Wij zijn Republiek (voorheen: Republikeins Genootschap), de grootste pro-republiek beweging van Nederland. We willen de monarchie afschaffen en vervangen door een parlementaire republiek.”

en:

“De Republikein werd opgericht in 2005 (...) uit onvrede met het erfelijk koningschap en om de discussie te stimuleren over wat democratisch burgerschap werkelijk inhoudt.”

1.2 De afschaffing van de constitutionele monarchie in Nederland is niet de (directe) inzet van de onderhavige procedure. Dat neemt niet weg dat in deze procedure wordt getracht om via een omweg de rol van de Koning in het staatsbestel van Nederland te beperken, of op zijn minst een discussie uit te lokken over de constitutionele monarchie in Nederland. Een discussie over het staatsbestel van Nederland en de rol van de Koning daarbinnen hoort echter niet thuis in de rechtszaal, maar in het parlement en in de samenleving.²

1.3 De omweg die eiseressen nemen, loopt over de band van art. 6 EVRM. De centrale stelling die eiseressen innemen is dat in civiele procedures waarbij de Koning partij is, sprake zou zijn van strijd met het recht op een eerlijk proces in de zin van art. 6 EVRM. Gebaseerd op deze stelling vorderen eiseressen in de kern³ dat uw rechtbank:

- i. voor recht verklaart dat de Staat in strijd handelt met art. 6 EVRM – en daarmee onrechtmatig jegens eiseressen – doordat de bevoegdheden, het bijzondere procesrecht en de tradities rondom de Koning afbreuk doen aan een eerlijk proces in procedures waarin de Koning partij is,
- ii. de Staat beveelt om maatregelen te nemen, die bevorderen dat “de Koning geen onderdeel meer uitmaakt van zowel de wetgevende, de uitvoerende als de rechtsprekende macht om mogelijk te maken dat de Koning toegang krijgt tot een (van hem) onafhankelijke rechter” dan wel op een in goede justitie te bepalen wijze, en
- iii. de Koning beveelt om geen procedures bij de rechter aanhangig te maken tegen de pers of anderen nu het concrete en realistische gevaar dreigt dat die procedures niet conform art. 6 EVRM zullen zijn

¹ Zie <https://www.derepublikein.nl/over-de-republikein/> en <https://republiek.org/over-ons>.

² Zie ook Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 9.

³ Eiseressen hebben ook nog een exhibitievordering ingesteld, zie daarover hierna in § 11.

of een ander in goede justitie te bepalen tijdelijk bevel geeft om schending van het verdrag zoveel mogelijk te voorkomen.

- 1.4 Er bestaat geen grond voor toewijzing van deze vorderingen. De verwijten die eiseressen de Staat maken zijn ongegrond. Het recht op een eerlijk proces als bedoeld in art. 6 EVRM is in Nederland ten volle gewaarborgd. Dat geldt voor alle procedures, en is niet anders in procedures waarbij de Koning partij is.
- 1.5 Zoals hierna door de Staat nader zal worden toegelicht, zijn eiseressen niet alleen niet-ontvankelijk in hun vorderingen (§ 2), maar moeten hun vorderingen bovendien op inhoudelijke gronden worden afgewezen (hierna § 3-12).
- 1.6 Daarbij geldt dat, hoewel in deze procedure dezelfde advocaten optreden namens beide gedaagden, de positie van de Koning in deze zaak nadrukkelijk onderscheiden dient te worden van de positie van de Staat. De Koning stelt zich lijdelijk op ten aanzien van vraagstukken rondom de bevoegdheden die hem als Koning toekomen. Het daarop betrekking hebbende verweer van de Staat wordt dan ook niet mede namens de Koning gevoerd. De gemachtigde van de Koning voert alleen verweer voor zover het petitum zich direct richt tegen de Koning: het gevorderde verbod om procedures aanhangig te maken (en de exhibitievordering).
- 1.7 Om deze reden bestaat het verweer in deze conclusie uit twee delen: het namens de Staat gevoerde verweer (deel A) en het namens de Koning gevoerde verweer (deel B).

A. VERWEER NAMENS DE STAAT

2 **Eiseressen zijn niet-ontvankelijk**

2.1 *Het Republikeins Genootschap is niet-ontvankelijk (art. 3:305a BW)*

2.1.1 Ingevolge art. 3:305a BW kan een collectieve belangenbehartiger een rechtsvordering instellen die strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen van andere personen, voor zover hij deze belangen ingevolge zijn statuten behartigt en deze belangen voldoende zijn gewaarborgd.

2.1.2 Na inwerkingtreding van de Wet Afwikkeling Massaschade in Collectieve Actie op 1 januari 2020 gelden voor collectieve belangenbehartigers strenge ontvankelijkheidseisen voor het kunnen voeren van een collectieve actie. Deze eisen gelden voor alle soorten collectieve acties, dus zowel voor een collectieve actie die strekt tot schadevergoeding in geld als voor een collectieve actie die niet daartoe strekt.

2.1.3 De ontvankelijkheidseisen zijn vastgelegd in art. 3:305a BW en vloeien daarbij voort uit art. 1018c lid 5 Rv.

2.1.4 Een inhoudelijke behandeling van een dergelijke collectieve vordering vindt op de voet van art. 1018c lid 5 Rv slechts plaats indien en nadat de rechtbank heeft beslist dat (onder andere) de collectieve belangenbehartiger voldoet aan de ontvankelijkheidseisen van art. 3:305a BW.

2.1.5 De rechter moet dus kunnen toetsen of de collectieve belangenbehartiger voldoet aan de strenge ontvankelijkheidseisen van art. 3:305a lid 2 en 5 BW, te meer nu geen gronden worden aangevoerd voor toepassing van lid 6 van dat artikel. Om de rechter daartoe in staat te stellen, moet de collectieve belangenbehartiger de in art. 1018c lid 1 Rv genoemde informatie in de dagvaarding vermelden.⁴ Het gaat dan onder andere om een omschrijving van de wijze waarop is voldaan aan de ontvankelijkheidseisen van art. 3:305a BW (zie art. 1018c lid 1, aanhef en onder d, Rv).

2.1.6 Dergelijke informatie ontbreekt in de dagvaarding. Zo is onder meer niet toegelicht dat het Republikeins Genootschap voldoende representatief is (art. 3:305a lid 2 BW) of dat het Republikeins Genootschap beschikt over een toezichthoudend orgaan (onder a), over passende en doeltreffende mechanismen voor de deelname aan of vertegenwoordiging bij de besluitvorming (onder b), over een internetpagina met de benodigde informatie (onder d) en of de bestuurders van het Republikeins Genootschap geen winstoogmerk hebben (lid 3).

⁴ A.I.M. van Mierlo, T&C Rv, commentaar op art. 1018c Rv, aant. 2 onder a.

- 2.1.7 Het gevolg hiervan lijkt te zijn dat de dagvaarding lijdt aan een nietigheidsgebrek (art. 1018b lid 2 Rv in samenhang met art. 120 Rv).⁵
- 2.1.8 Bovendien strekken de vorderingen die het Republikeins Genootschap tegen de Staat en de Koning heeft ingesteld niet "tot bescherming van gelijksoortige belangen van andere personen, voor zover zij deze belangen ingevolge haar statuten behartigt", zoals art. 3:305a BW – op straffe van niet-ontvankelijkheid – voorschrijft.
- 2.1.9 Uit de dagvaarding maakt de Staat op dat de vorderingen van het Republikeins Genootschap strekken tot waarborging van het recht op een eerlijk proces in procedures waarin de Koning zelf partij is. De vorderingen strekken daarmee niet tot het bevorderen van het herstel van de republikeinse regeringsvorm in Nederland, waartoe het Republikeins Genootschap is opgericht.

Artikel 2 van de statuten van het Republikeins Genootschap bepaalde op 13 oktober 2020 (**productie 1**):

"1. Het doel van de vereniging is het herstel van de republikeinse regeringsvorm in Nederland te bevorderen.
2. Zij tracht dit doel te bereiken door het op gang brengen en bevorderen van openbare discussies en door verder binnen de mogelijkheden van de Nederlandse rechtsorde al datgene te doen dat voor het bereiken van het doel bevorderlijk kan zijn."

Het doel van de vereniging is na de statutenwijziging van 17 april 2021 – die kennelijk gepaard ging met een naamswijziging – niet gewijzigd.⁶

- 2.1.10 Het Republikeins Genootschap vordert immers, zakelijk weergegeven, (i) een verklaring voor recht dat de Staat in strijd handelt met zijn verplichtingen op grond van art. 6 EVRM doordat de bevoegdheden van de Koning afbreuk doen aan een eerlijk proces in procedures waarin de Koning zelf partij is, (ii) een bevel aan de Staat om maatregelen te nemen die bevorderen dat de Koning geen onderdeel meer uitmaakt van zowel de wetgevende, de uitvoerende als de rechtsprekende macht, welk bevel uitdrukkelijk erop is gericht om de toegang van de Koning tot een onafhankelijke rechter mogelijk te maken en (iii) een tijdelijk verbod aan de Koning om gerechtelijke procedures te entameren.
- 2.1.11 De Staat ziet niet in hoe deze vorderingen, die allen zijn gegrond op het recht op een eerlijk proces van art. 6 EVRM, zich verhouden tot de statutaire doelstelling van het Republikeins Genootschap. Waarborging van het recht op een eerlijk proces staat immers los van de staatsvorm van het Koninkrijk der Nederlanden. Daarbij komt dat de vorderingen kennelijk mede strekken tot bescherming van de belangen van de

⁵ A.I.M. van Mierlo, T&C Rv, commentaar op art. 1018c Rv, aant. 2 onder c.

⁶ Zie <https://republiek.org/statuten>

Koning zelf. Dat verhoudt zich al helemaal niet met het doel waartoe het Republikeins Genootschap is opgericht.

2.1.12 Het Republikeins Genootschap voldoet dus niet aan de ontvankelijkheidseisen van art. 3:305a BW.

2.2 *De Republikein is niet-ontvankelijk (art. 3:303 BW)*

2.2.1 Ten aanzien van de ontvankelijkheid van de uitgeverij De Republikein stelt de Staat voorop dat een eisende partij ingevolge art. 3:303 BW een eigen, rechtstreeks belang bij een ingestelde rechtsvordering moet hebben.

2.2.2 In aanvulling hierop bepaalt art. 3:305a BW dat collectieve belangenbehartigers een vordering kunnen instellen die strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen van anderen. In de wetsgeschiedenis van art. 3:305a BW is opgemerkt dat als een dergelijke collectieve actie wordt ingesteld, "de burgers individueel, wegens gebrek aan belang, veelal geen vordering toe(komt)."⁷ Naast een collectieve actie is dus alleen plaats voor de vorderingen van de individuele eisers, als zij een voldoende concreet eigen belang hebben.

2.2.3 De Republikein stelt dat zij als uitgeverij direct geraakt wordt door de mogelijkheid van een procederende Koning. Daarbij maakt de Staat uit de dagvaarding op dat zij, als onderdeel van de media of pers, net als het Republikeins Genootschap, in deze procedure optreedt als 'public watchdog', de "spreekwoordelijke waakhond van de democratie die zorgt voor 'checks en balances' waarmee getracht wordt te voorkomen dat instituties en personen misbruik maken van hun macht."⁸

2.2.4 Voor zover De Republikein hiermee bedoelt op te komen voor het belang dat gelegen is in onafhankelijke rechtspraak (ingeval de Koning in rechte optreedt) en daarmee de democratische rechtsstaat, merkt de Staat op dat het Republikeins Genootschap als collectieve belangenbehartiger reeds stelt dit belang te behartigen.

2.2.5 De Republikein is zelf geen collectieve belangenbehartiger in de zin van art. 3:305a BW en heeft geen eigen belang in de zin van art. 3:303 BW om in haar vorderingen ontvangen te kunnen worden.

2.2.6 De Republikein is niet verwickeld in een door de Koning jegens haar aangespannen gerechtelijke procedure. Er is ook geen enkele concrete dreiging van een dergelijke procedure. Het belang dat De Republikein stelt te hebben is dus niet alleen zuiver hypothetisch, maar ook zuiver toekomstig. Dat belang vormt daarmee geen voldoende belang in de zin van art. 3:303 BW. Dat geldt te minder nu, mocht de door De Republikein geschetste hypothetische situatie zich op enig moment voordoen, De

⁷ Kamerstukken II 1991/92, 22 486, nr. 3, p. 21

⁸ Dagvaarding, § 1.5.

Republikein haar bezwaren ten aanzien van de rechtspleging in Nederland en art. 6 EVRM op dat moment en in die procedure aan de orde kan stellen.

- 2.2.7 Ook in dit verband wijst de Staat erop dat de vorderingen onder meer lijken te zijn ingesteld om het recht van de Koning op een eerlijk proces te waarborgen. Daarmee komt De Republikein op voor het belang van een wederpartij en dat is niet een voldoende eigen belang in de zin van art. 3:303 BW.
- 2.2.8 De Republikein moet dus eveneens niet-ontvankelijk worden verklaard.

3 De vorderingen moeten worden afgewezen; leeswijzer

- 3.1 Ten overvloede zal de Staat hierna uiteenzetten dat de vorderingen van eiseressen – die zijn gebaseerd op de centrale stelling dat in procedures waarbij de Koning partij is sprake is van een schending van art. 6 EVRM – moeten worden afgewezen.
- 3.2 Daartoe zal de Staat eerst het relevante juridisch kader schetsen. In dat verband zal de Staat allereerst ingaan op de Koning in verhouding tot de rechtsprekende macht (§ 4) en op de Koning als procespartij in een civiele procedure (§ 5). Vervolgens zal de Staat kort art. 6 EVRM – en in het bijzonder de vereisten van een onafhankelijk en onpartijdig gerecht en het beginsel van equality of arms – bespreken (§ 6).
- 3.3 Uitgaand van dat juridisch kader zal de Staat vervolgens toelichten dat eiseressen geen schending van art. 6 EVRM in een concreet geval stellen, wat voor een toetsing onder art. 6 EVRM is vereist (§ 7) en dat bovendien geen sprake is van schending van art. 6 EVRM (§ 8).
- 3.4 Vervolgens zal nader worden ingegaan op enkele specifieke vorderingen van eiseressen. Daarbij zal door de Staat worden betoogd dat het tegen de Staat gevorderde bevel een bevel tot wetgeving is (§ 9) en zal door de Staat worden toegelicht dat er geen aanleiding is voor het stellen van prejudiciële vragen (§ 10). Vervolgens zet de Staat uiteen dat voor toewijzing van de exhibitievordering geen grond bestaat (§ 11) en evenmin voor (getuigen)bewijs (§ 12).

4 De Koning en de rechtsprekende macht

4.1 Inleiding

- 4.1.1 Eiseressen betogen dat de Koning (te veel) bevoegdheden zou hebben binnen de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht, en dat om die reden het recht op een eerlijk proces in het geding zou komen op het moment dat de Koning als procespartij bij een procedure is betrokken.

- 4.1.2 De Staat zal hierna de rol van de Koning binnen het staatsbestel van het Koninkrijk der Nederlanden (hierna § 4.2) en de rol van de Koning in het kader van de rechtsprekende macht (hierna § 4.3) toelichten. Vervolgens zal de Staat de rol van de Koning bij de benoeming en loopbaan van rechters (hierna § 4.4) toelichten en de rol van de Koning als voorzitter van de Raad van State (hierna § 4.5) bespreken.
- 4.2 *De rol van de Koning binnen het staatsbestel van het Koninkrijk der Nederlanden*
- 4.2.1 De Koning heeft, als staatshoofd binnen een constitutionele monarchie,⁹ een bijzondere positie binnen het staatsbestel van Nederland.¹⁰ De Koning is namelijk één van de symbolen van eenheid, van identiteit en van continuïteit van ons land.¹¹
- 4.2.2 De Nederlandse democratische rechtsstaat kenmerkt zich onder meer door een evenwicht tussen de wetgever, het bestuur en de rechter: zij staan voor de taak om inhoud te geven aan de democratische rechtsstaat.
- 4.2.3 De rol van de Koning is in dit verband om de eenheid binnen de democratische rechtsstaat te representeren. Hij representeert dan ook zowel de wetgever, het bestuur als de rechter.¹²
- 4.2.4 Dat uit zich bijvoorbeeld erin dat wetgeving wordt afgekondigd in naam van de Koning en dat er in rechtszalen een portret van de Koning hangt. Daarnaast leggen volksvertegenwoordigers, bestuurders en rechters een eed af, waarmee onder andere trouw wordt gezworen aan de Koning. Dat is niet omdat bijvoorbeeld de wetgeving afkomstig zou zijn van de Koning, recht zou worden gesproken door of in naam van de Koning, of omdat trouw zou worden gezworen aan de persoon van de Koning of aan de monarchie als instituut, maar om volksvertegenwoordigers, bestuurders en rechters eraan te herinneren dat ze niet voor zichzelf of voor hun eigen achterban optreden, maar in dienst van en met verantwoordelijkheid voor het algemeen belang.¹³
- 4.2.5 Gelet op zijn representatieve rol heeft de Koning binnen het staatsbestel van het Koninkrijk der Nederlanden geen zelfstandige bevoegdheden binnen de uitvoerende, wetgevende en rechtsprekende macht.¹⁴ Daarbij is de verantwoordelijkheid voor en

⁹ Zie art. 24-41 van de Grondwet. Waar in de dagvaarding wordt opgemerkt dat over 'geen enkel ander onderwerp in de Grondwet meer bepalingen zijn opgenomen dan over de Koning' (§ 1.8) en dat pas in art. 24 van de Grondwet blijkt dat 'er zoiets bestaat als een regering' (§ 1.12), wordt eraan voorbij gezien dat een groot deel van de bepalingen over de Koning zien op kwesties als de erfopvolging – en niet, zoals in de dagvaarding wordt gesuggereerd, op bevoegdheden van de Koning. Zie ook Kamerstukken II 1979/80, 16034, nr. 3, p. 2.

¹⁰ Reeds om deze reden gaat de vergelijking die in de dagvaarding (§ 1.28) met Jeroen Pauw wordt gemaakt mank.

¹¹ Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 2 (de brief van de minister-president) en p. 10 (het advies van de Raad van State). Zie ook Van der Pot, *Handboek van het Nederlandse staatsrecht*, Kluwer: Deventer 2014, p. 489.

¹² Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 2.

¹³ Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 2 (de brief van de minister-president) en p. 9-10 (het advies van de Raad van State). Van der Pot, *Handboek van het Nederlandse staatsrecht*, Kluwer: Deventer 2014, p. 490.

¹⁴ Kamerstukken II 1999/00, 27409, nr. 1, p. 3; Kamerstukken II 1980/81, 16035, nr. 8, p. 2-3.

parlementaire controle op het handelen van de Koning nauwgezet geregeld.¹⁵

- 4.2.6 Ten aanzien van de uitvoerende macht geldt dat de Koning samen met de ministers de regering vormt.¹⁶ De regering neemt echter niet gezamenlijk besluiten. De bevoegdheid tot besluitvorming rust alleen bij de ministers. Zij vormen gezamenlijk de ministerraad en het is de ministerraad die beraadslaagt en besluit over het regeringsbeleid.¹⁷ De Koning is geen lid van de ministerraad en is ook geen regeringsleider.¹⁸
- 4.2.7 De Koning is slechts in zoverre betrokken bij het regeringsbeleid dat hij – binnen het constitutionele kader van onschendbaarheid en ministeriële verantwoordelijkheid (zie hierna in § 4.2.16 e.v.) – het recht heeft om te worden ingelicht, vragen te stellen en opmerkingen te maken. Het overleg tussen de Koning en de minister-president of de andere ministers is hierop gericht. Het belang hiervan is gelegen in een goed overleg tussen staatshoofd en regeringsleider en in een goed geïnformeerd staatshoofd.¹⁹ De Koning heeft in het kader van de uitvoerende macht echter geen andere bevoegdheden, zoals bijvoorbeeld een recht van initiatief of van goedkeuring van regeringsbeleid. De Koning heeft in dit verband dus geen zelfstandige bevoegdheden.
- 4.2.8 Ten aanzien van de wetgevende macht geldt dat de vaststelling van wetten geschiedt door de regering en de Staten-Generaal gezamenlijk.²⁰
- 4.2.9 De regering heeft het recht van initiatief waarbij, zoals hiervoor toegelicht (§ 4.2.6), de besluitvorming plaatsvindt binnen de ministerraad. Dat wetsvoorstellen ingevolge art. 82 Gw kunnen worden ingediend 'door of vanwege de Koning', betekent dus ook niet dat de Koning zelf een wetsvoorstel opstelt en dat vervolgens indient. Art. 82 Gw brengt juist tot uitdrukking dat (het Kabinet van) de Koning het wetsvoorstel, dat afkomstig is van de regering, door middel van de koninklijke boodschap doorzendt aan de Tweede Kamer.²¹
- 4.2.10 Het enkele doorzenden door (het Kabinet van) de Koning van het van de regering afkomstige wetsvoorstel zien we ook terug bij de brief waarmee een wetsvoorstel aan de Afdeling advisering van de Raad van State wordt gestuurd, teneinde de Afdeling advisering van de Raad van State te horen over het wetsvoorstel.

Het is dus ook de *Afdeling advisering* van de Raad van State – en niet, zoals eiseressen kennelijk menen (dagvaarding, § 3.2), 'de Raad van State' – die in beginsel gehoord wordt over een wetsvoorstel. De Koning is niet de

¹⁵ Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 2.

¹⁶ Art. 42 lid 1 Gw.

¹⁷ Art. 45 lid 1 en lid 3 Gw.

¹⁸ Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 3.

¹⁹ Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 3-4; Kamerstukken II 1980/81, 16035, nr. 8, p. 2.

²⁰ Art. 81 Gw.

²¹ Kamerstukken II 1977/78, 15047, nr. 8, p. 8; Kamerstukken II 1979/80, 16034, nrs. 3-4, p. 2-3. Zie ook het Draaiboek voor de regelgeving, nr. 6 en 7.

voorzitter van de Afdeling advisering en maakt daarvan zelfs geen deel uit.²² Het voorzitterschap van de Koning van de Raad van State is bovendien ceremonieel van aard en heeft geen inhoudelijke betekenis.²³

- 4.2.11 Een wetsvoorstel wordt bovendien pas wet nadat het door de Staten-Generaal is aanvaard.
- 4.2.12 Vervolgens vereist de Grondwet ingevolge art. 87 Gw bekrachtiging door de Koning in de vorm van ondertekening van de wet door de Koning. Deze bekrachtiging door de Koning heeft een constitutieve en geen goedkeurende betekenis.²⁴ Ten behoeve van deze handeling ontvangt de Koning, zoals past bij een geïnformeerd staatshoofd, bij het ondertekenen van wetgeving een samenvatting en toelichting van het Kabinet van de Koning.²⁵
- 4.2.13 De Koning handelt bij de bekrachtiging van wetgeving overigens niet alleen. Een wet moet altijd ook door één of meerdere ministers worden ondertekend (het contraseign).²⁶
- 4.2.14 Dat geldt ook ten aanzien van koninklijke besluiten waarmee onder andere rechters worden benoemd, en, onder strikte voorwaarden, ook ontslagen (zie nader hierna in § 4.4 e.v.)
- 4.2.15 Het koninklijk besluit is namelijk niet een handeling van de Koning alleen, maar een handeling van de Koning én één of meer ministers gezamenlijk.²⁷ De Koning kan dus niet zelfstandig een koninklijk besluit nemen. Dit blijkt uit de context van die bepaling²⁸ en uit de omstandigheid dat een koninklijk besluit niet alleen door de Koning, maar ook door een of meer ministers moet worden ondertekend (het contraseign).²⁹

Bij de herziening van de Grondwet in 1983 werd het zo evident geacht dat de Koning niet zelfstandig handelt bij het nemen van een koninklijk besluit, dat men een misverstand naar aanleiding van het gebruik van het woord 'koninklijk' bij het begrip koninklijk besluit om deze reden "uitgesloten" achtte.³⁰

- 4.2.16 Een contraseign is nodig omdat de Koning geen politieke verantwoording draagt. Ingevolge art. 42 lid 2 Gw is de Koning immers onschendbaar; de ministers zijn

²² Art. 73 Gw, art. 16a lid 2 en 4 en art. 17 van de Wet op de Raad van State.

²³ Kamerstukken II 1999/00, 27409, nr. 1, p. 3.

²⁴ Kamerstukken II 1977/78, 15047, nr. 3, p. 13 en nr. 8, p. 20.

²⁵ Stb. 2004, 8.

²⁶ Art. 47 Gw, zie ook Kamerstukken II 1977/78, 15047, nr. 3, p. 9-10 (onder c).

²⁷ Kamerstukken II 1977/78, 15047, nr. 3, p. 9 (onder b).

²⁸ Kamerstukken II 1980/81, 16035, nr. 8, p. 11.

²⁹ Zie art. 47 en 48 Gw. Zie ook het Draaiboek voor de regelgeving, nr. 202 en 203.

³⁰ Kamerstukken II 1977/78, 15047, nr. 3, p. 9 (onder b).

verantwoordelijk, ook voor het handelen van het Kabinet van de Koning.

- 4.2.17 De ministeriële verantwoordelijkheid omvat naast koninklijke besluiten en de bekrachtiging van wetgeving, onder andere ook de indiening van wetsvoorstellen en de bijbehorende koninklijke boodschap. In al deze gevallen is dan ook steeds een contraseign nodig (waarbij het contraseign ten aanzien van de koninklijke boodschap onder de memorie van toelichting staat).³¹
- 4.2.18 De ministers leggen uit hoofde van hun ministeriële verantwoordelijkheid over het optreden van de Koning en het Kabinet van de Koning verantwoording af aan het parlement.³² Ter invulling van deze verantwoordelijkheid zijn de minister-president en de afzonderlijke ministers verplicht om het parlement inlichtingen te verschaffen, vragen te beantwoorden en zo nodig over bepaalde concrete gedragingen nadere verantwoording af te leggen.³³
- 4.2.19 De Koning is zich bewust van deze ministeriële verantwoordelijkheid bij de uitoefening van zijn functie en handelt daarnaar. Hiermee voorziet de Grondwet in een sluitend stelsel van verantwoordelijkheid en parlementaire controle.³⁴

Dat illustreert ook het door eiseressen aangehaalde voorbeeld ten aanzien van de behandeling van gratieverzoeken door (destijds) Koningin Juliana³⁵ – wat er verder ook zij van de juistheid van dat voorbeeld.

- 4.2.20 Daar komt bovendien nog bij dat de ministerraad en de Staten-Generaal ingevolge art. 35 Gw bevoegd zijn om te verklaren dat de Koning buiten staat is om het koninklijk gezag uit te oefenen. Hiermee voorziet de Grondwet in een extra waarborg ten opzichte van de Koning.
- 4.2.21 Het voorgaande betekent niet alleen dat de Grondwet voorziet in een stelsel van verantwoordelijkheid en parlementaire controle waar het gaat om *handelen* van de Koning, maar ook waar het gaat om een *weigerig te handelen*. Op het moment dat de Koning immers zou weigeren wetgeving of een koninklijk besluit te ondertekenen, dan is de betreffende minister daarvoor verantwoordelijk en kan hij daarop door het parlement worden aangesproken – terwijl in het uiterste geval ook de bevoegdheid bestaat om te verklaren dat de Koning buiten staat is om het koninklijk gezag uit te oefenen.

³¹ Zie bijvoorbeeld Kamerstukken II 2010/11, 32500, nr. 11; Handelingen II 2010/11, nr. 23, p. 56-57 (17 november 2010). Zie ook Commentaar op art. 82 Grondwet, in: E.M.H. Hirsch Ballin en G. Leenknecht (red.), Artikelsgewijs commentaar op de Grondwet, webeditie 2021.

³² Art. 42 lid 2 Gw. Zie de toelichting op het Besluit bepalingen Kabinet van de Koning, Stb. 2004/8.

³³ Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 14-15 (advies van de Raad van State).

³⁴ Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 4 (brief van de minister-president), p. 10-11 (advies van de Raad van State). Kamerstukken II 1999/00, 27409, nr. 1, p. 2-3.

³⁵ Zie dagvaarding, § 1.14.

4.2.22 In dat verband is ook van belang dat het wetgevingstraject in de openbaarheid plaatsvindt. Zo kan (online) worden gevolgd in welk stadium van het wetgevingstraject een specifiek voorstel zich bevindt en op welke momenten welke handeling (waaronder ook: ondertekening) plaatsvindt.³⁶ Iedereen kan dus zelf nagaan op welke datum een wet zich in welk stadium bevond.³⁷

4.3 *De rol van de Koning ten aanzien van de rechtsprekende macht*

4.3.1 Ten aanzien van de rechtsprekende macht heeft de Koning, anders dan dat bij koninklijk besluit rechters, functionarissen van de Hoge Raad, de leden van de Afdeling bestuursrechtspraak en staatsraden worden benoemd of (onder strikte voorwaarden) worden ontslagen (zie hierna in § 4.4 en 4.5), geen bevoegdheden of (grond)wettelijke rol.³⁸

4.3.2 Sinds 1983 wordt ook niet langer recht gesproken in naam van de Koning. De grondwettelijke bepaling dat "alom in het Rijk recht [wordt] gesproken in naam des Konings" is in 1983 geschrapt, juist omdat met deze bepaling ten onrechte de suggestie zou kunnen worden gewekt dat uitspraken de Koning persoonlijk zouden kunnen worden aangerekend.³⁹

4.3.3 Het origineel van een rechtelijke uitspraak (de minuut) vermeldt de Koning dan ook niet.⁴⁰

4.3.4 Waar er in rechtszalen – net zoals bij veel overheidsinstanties – nog een portret van de Koning hangt,⁴¹ is dat verder geen (grond)wettelijke verplichting, maar traditie.⁴²

4.4 *De rol van de Koning bij de benoeming en loopbaan van rechters*

4.4.1 De rol van de Koning bij de benoeming van rechters is beperkt tot ondertekening van het benoemingsbesluit (het koninklijk besluit). In het geval van benoeming van functionarissen van de Hoge Raad vindt tevens de beëdiging plaats ten overstaan van de Koning.⁴³ Bij de loopbaan van rechters (of functionarissen van de Hoge Raad)

³⁶ Zie bijvoorbeeld www.wetgevingskalender.overheid.nl en (ter illustratie)

https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/34543_wet_uitvoering

³⁷ Dagvaarding, § 1.19.

³⁸ Het is ook onjuist dat de Koning voorzitter is van de Raad van State en dus ook voorzitter van de hoogste bestuursrechter van Nederland (dagvaarding, § 1.20). Eiseressen miskennen hiermee de organisatiestructuur van de Raad van State, zoals hiervoor reeds is toegelicht. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State vormt de hoogste bestuursrechter van Nederland – en dus niet 'de Raad van State'. De Koning is geen voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en maakt daarvan zelfs geen deel uit. Zie art. 30 en art. 30a van de Wet op de Raad van State. Zie ook art. 3 lid 4 Wet op de Raad van State en het Besluit beroepsvereisten Raad van State.

³⁹ Kamerstukken II 1979/80 en 1980/81, 16162, nr. 3-4, p. 3-4, nr. 8, p. 4-5 en nr. 100b, p. 1-2.

⁴⁰ Alleen *grossen* van civielrechtelijke uitspraken worden ingevolge art. 430 Rv voorzien van de woorden 'In naam van de Koning'. Deze woorden vormen niet een constitutief vereiste voor een uitspraak, maar zijn nodig om executoriale werking aan de uitspraak toe te kennen.

⁴¹ Dagvaarding, § 1.21.

⁴² <https://www.koninklijkhuis.nl/onderwerpen/staatsieportretten>. Zie ook hiervoor in § 4.2.4.

⁴³ Art. 2h lid 3 Besluit rechtspositie rechterlijk ambtenaren.

speelt de Koning geen rol.

- 4.4.2 Ingevolge art. 117 Gw worden de leden van de rechterlijke macht die met rechtspraak zijn belast voor het leven bij koninklijk besluit benoemd.

Zoals de Staat reeds heeft toegelicht (zie hiervoor § 4.2.15) wordt een koninklijk besluit niet alleen getekend door de Koning maar ook door een minister. De Koning heeft in dit verband geen zelfstandige bevoegdheid.

- 4.4.3 Alleen rechters-in-opleiding die hun opleiding met een positieve beoordeling hebben afgesloten, kunnen worden voorgedragen voor benoeming in de functie van rechter.⁴⁴ Rechters-in-opleiding zijn benoemd door de minister voor Rechtsbescherming,⁴⁵ op aanbeveling van de Landelijke Selectiecommissie Rechters.⁴⁶
- 4.4.4 De voordracht van een rechter-in-opleiding voor benoeming in de functie van rechter geschiedt door de minister voor Rechtsbescherming,⁴⁷ die daartoe besluit op basis van een lijst van aanbeveling van de Raad voor de Rechtspraak.⁴⁸ De Raad voor de Rechtspraak handelt op zijn beurt op basis van een lijst van aanbeveling van het bestuur van het betreffende gerecht.⁴⁹
- 4.4.5 De rol van de Koning bij de benoeming van rechters is dus beperkt tot ondertekening van het koninklijk besluit tot benoeming. Hij is dus niet bevoegd zelfstandig een persoon tot rechter benoemen.⁵⁰
- 4.4.6 De Koning speelt na benoeming van een rechter (en in het geval van functionarissen van de Hoge Raad: na de beëdiging) geen rol bij de verdere loopbaan van rechters. Op het moment dat binnen de rechtspraak een vacature openvalt voor de functie van bijvoorbeeld senior-rechter of raadsheer bij een hof, is het aan het bestuur van het gerechtshof of van de rechtbank om een lijst van aanbeveling van zo mogelijk drie kandidaten op te stellen. Die lijst wordt aan de Raad voor de rechtspraak toegezonden. Op het moment dat op die lijst kandidaten zijn opgenomen die al rechter zijn, besluit

⁴⁴ Art. 10 Besluit opleiding rechters en officieren van justitie. Daarnaast moet de betreffende persoon ook Nederlander zijn en voldoen aan bepaalde opleidingsvereisten (zie art. 4 en 5 Wrra).

⁴⁵ Art. 145 Wet RO, art. 2 lid 8 Wet rechtspositie rechterlijk ambtenaren (Wrra). De wet spreekt hier (en op diverse andere plaatsen) van de minister van Justitie en Veiligheid, maar op grond van de portefeuilleverdeling bewindspersonen ministerie van Justitie en Veiligheid behoort de zittende magistratuur tot de portefeuille van de minister voor Rechtsbescherming. Zie <https://www.rijksoverheid.nl/regering/bewindspersonen/sander-dekker/documenten/publicaties/2017/10/27/portefeuilleverdeling-bewindspersonen-ministerie-van-portefeuilleverdeling-bewindspersonen-ministerie-van-justitie-en-veiligheid>.

⁴⁶ Art. 4 Besluit opleiding rechters en officieren van justitie.

⁴⁷ Art. 2 lid 1 Wrra.

⁴⁸ Art. 5c lid 4 Wrra.

⁴⁹ Art. 5c lid 1 en 3 Wrra.

⁵⁰ Een vergelijkbare systematiek geldt voor de procureur-generaal bij de Hoge Raad: ook hij of zij wordt bij koninklijk besluit voor het leven benoemd (art. 117 Gw), op voordracht van de minister voor Rechtsbescherming (art. 2 Wrra). Leden van de Hoge Raad worden bij koninklijk besluit voor het leven benoemd (art. 117 Gw), op voordracht van de minister voor Rechtsbescherming, na een door de Tweede Kamer (op basis van een door de Hoge Raad zelf opgemaakte lijst van aanbeveling) op de te maken voordracht (art. 2 Wrra en art. 5c lid 6 Wrra).

de Raad voor de Rechtspraak op welke van de drie kandidaten de keuze valt.⁵¹ De Koning speelt in dit verband dus geen rol.

Bestuursleden van de gerechten worden benoemd op basis van een door de Raad voor de Rechtspraak op te stellen aanbeveling, waarbij de Raad voor de Rechtspraak het bestuur van het betreffende gerecht hoort. De voordracht voor benoeming tot bestuurslid vindt vervolgens plaats door de minister voor Rechtsbescherming, de benoeming geschiedt bij koninklijk besluit voor een periode van zes jaar (met de mogelijkheid van eenmalige herbenoeming voor een periode van drie jaar).⁵²

4.4.7 Nu rechters voor het leven worden benoemd (art. 117 Gw), kunnen zij alleen (bij koninklijk besluit) worden ontslagen op voordracht van de minister (i) op eigen verzoek van een rechter, of (ii) bij het bereiken van de leeftijd van zeventig jaar.⁵³ Als één van de andere specifieke ontslaggronden zich voordoet, vindt het ontslag plaats door de Hoge Raad.⁵⁴

4.5 *De rol van de Koning als voorzitter van de Raad van State*

4.5.1 Zoals reeds kort ter sprake is gekomen (zie hiervoor in § 4.2.10), treedt de Koning formeel op als voorzitter van de Raad van State. De Raad van State bestaat verder uit een vice-president en ten hoogste tien leden.⁵⁵ Daarnaast zijn er 'staatsraden', die helpen bij de adviserende en rechtsprekende functie van de Raad van State.⁵⁶

4.5.2 De rol van de Koning in de Raad van State is uitsluitend ceremonieel van aard en is niet van inhoudelijke betekenis voor de dagelijkse werkzaamheden van de (afdelingen van de) Raad van State, voor de besluitvorming van de Raad van State over de advisering over wetgeving of voor haar rol binnen de rechtspraak. De Koning heeft ook geen stemrecht en het voorzitterschap wordt feitelijk (dan ook) vervuld door de vice-president.⁵⁷

4.5.3 De vice-president, de leden van de Raad van State en de staatsraden worden bij koninklijk besluit, op voordracht van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in overeenstemming met de minister voor Rechtsbescherming, benoemd en, onder strikte voorwaarden, bij koninklijk besluit ontslagen. De leden worden bij koninklijk besluit benoemd in de Afdeling advisering of de Afdeling bestuursrechtspraak, dan wel in beide afdelingen.⁵⁸ Net als bij rechters speelt de Koning geen rol bij de verdere loopbaan van de vice-president, de leden van de Raad

⁵¹ Art. 5c Wvra.

⁵² Art. 15 lid 4 en 5 Wet RO. Ontslag van bestuursleden van de gerechten bij koninklijk besluit vindt eveneens alleen plaats op voordracht van de minister voor Rechtsbescherming en enkel op de gronden genoemd in art. 15 en 16 van de Wet RO.

⁵³ Art. 117 Gw, art. 46h Wvra.

⁵⁴ Art. 117 Gw, art. 46i e.v. Wvra.

⁵⁵ Art. 74 lid 1 Gw en art. 1 lid 1 Wet op de Raad van State.

⁵⁶ Art. 8 lid 1 Wet op de Raad van State.

⁵⁷ Art. 1 lid 4 Wet op de Raad van State.

⁵⁸ Art. 2 lid 3 Wet op de Raad van State.

van State en de staatsraden. Het ontslag van de vice-president, de leden en de staatsraden geschiedt met toepassing van de ontslagprocedures voor rechters (zie hiervoor in § 4.4).⁵⁹

5 De Koning als procespartij in een civiele procedure

- 5.1 Net als ieder ander heeft ook de Koning op grond van art. 6 EVRM het recht om gerechtelijke procedures te voeren en net als ieder ander kan ook de Koning in een gerechtelijke procedure betrokken worden. De Koning geniet dus geen immuniteit van jurisdictie.
- 5.2 De wetgever heeft er wel voor gekozen om een op een tweetal punten een bijzondere regeling te treffen voor het geval waarin de Koning als procespartij in een civiele procedure optreedt. Die bijzondere regeling is te vinden in de art. 77 Rv en art. 48 Rv.
- 5.3 Art. 48 Rv bepaalt dat betekening van exploitaten ten aanzien van de Koning, net zoals ten aanzien van de Staat, plaatsvindt aan het parket van de procureur-generaal bij de Hoge Raad (en dus níet aan de persoon van de procureur-generaal⁶⁰).
- 5.4 De ratio van deze bepaling is dat civiele procedures tegen de Koning, vanwege de positie van de Koning, het staatsbelang kunnen raken (net zoals, vanzelfsprekend, procedures tegen de Staat). Het is om die reden de bedoeling dat door betekening aan het parket van de procureur-generaal wordt bewerkstelligd, dat de regering onmiddellijk op de hoogte is van die procedure.⁶¹ Anders dan eiseressen stellen,⁶² is dit dus geen "procesrechtelijk privilege" van de Koning, maar juist een waarborg die past in het hiervoor beschreven stelsel van ministeriële verantwoordelijkheid en parlementaire controle.
- 5.5 Daarnaast bepaalt art. 77 Rv dat in alle procedures door of tegen de Koning, de zaak wordt ingeleid of voortgezet op naam van een door de Koning aan te wijzen gemachtigde. De strekking van art. 77 Rv is om de persoon van de Koning zoveel mogelijk uit de processtukken en uit de rechtszaal te houden.⁶³
- 5.6 Art. 77 Rv vormt daarmee, anders dan eiseressen stellen,⁶⁴ evenmin een "procesrechtelijk privilege" voor de Koning. Het kan immers zowel een voordeel als een nadeel voor de Koning zijn dat hij zoveel mogelijk uit de processtukken en uit de rechtszaal gehouden wordt en dat in zijn plaats een gemachtigde optreedt (zie nader

⁵⁹ Art. 2 lid 1, art. 3 en art. 8 lid 4 Wet op de Raad van State.

⁶⁰ Betekening aan *de persoon* van de procureur-generaal is - anders dan de dagvaarding suggereert - niet toegestaan, maar uitdrukkelijk uit de wet geschrapt. Zie Kamerstukken II 1999/00, 26855, nr. 3, p. 71-72 en GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 48 Rv, aant. 4 en 6.

⁶¹ Kamerstukken II 1979/80, 16032, nr. 3, p. 7. Zie ook de Losbladige Burgerlijke Rechtsvordering (1991), art. 4, aant. 2.

⁶² Dagvaarding, § 3.3 onder a.

⁶³ Kamerstukken II 1999/00, 26855, nr. 3, p. 83 en nr. 5, p. 4. Zie ook R.P. Cleveringa, Mr. W. van Rossem's Verklaring van het Nederlands Wetboek van Burgerlijk Rechtsvordering, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1972, p. 190; R.P. Cleveringa, Formele partijen, RM Themis, 1940, p. 23-25.

⁶⁴ Dagvaarding, § 3.3, onder b) en c).

hierna in § 8.3). Voor zover eiseressen (ten onrechte) vrezen dat rechters beïnvloed worden door het 'gezag' van de Koning, lijkt het ook eerder wenselijk dat hij niet dan wel in de rechtszaal aanwezig is.

- 5.7 Voor het overige gelden er geen bijzonderheden op het moment dat de Koning procespartij is in een civiele procedure.

6 Art. 6 EVRM

6.1 Inleiding

- 6.1.1 De kern van deze procedure is de vraag of rechtszaken waarbij de Koning procespartij is, voldoen aan de eisen van een eerlijk proces in de zin van art. 6 EVRM.

- 6.1.2 Ingevolge art. 6 EVRM heeft een ieder die onder de rechtsmacht van de Staat valt recht op een eerlijk proces. Uit het recht op een eerlijk proces heeft het EHRM een breed scala aan specifieke rechten afgeleid, waaronder het recht op een onafhankelijk en onpartijdig recht en het recht op *equality of arms*.

6.2 Een onafhankelijk en onpartijdig gerecht

- 6.2.1 De beoordeling of een gerecht onafhankelijk en onpartijdig is, moet plaatsvinden aan de hand van de omstandigheden van het geval. Dat betekent dat deze beoordeling steeds moet plaatsvinden in een concrete zaak.⁶⁵

- 6.2.2 Bij de beoordeling van de vraag of een gerecht onafhankelijk is in de zin van art. 6 EVRM, zijn daarbij de volgende elementen van belang:

- de manier waarop rechters worden benoemd;
- de termijn waarvoor rechters worden benoemd;
- het bestaan van waarborgen tegen druk van buitenaf nadat rechters zijn benoemd; en
- of het gerecht de schijn van (on)afhankelijkheid heeft.⁶⁶

- 6.2.3 Het vereiste dat een gerecht onpartijdig moet oordelen, houdt in dat het gerecht zonder vooringenomenheid of vooroordelen (*'prejudice or bias'*) moet oordelen. Of dit het geval is, bepaalt het EHRM aan de hand van een dubbele toets. Die toets bestaat uit een objectieve en subjectieve toets:⁶⁷

⁶⁵ EHRM 6 november 2018, nr. 55391/13 (*Ramos Nunes de Carvalho/Portugal*), § 144; EHRM 6 mei 2003, nr. 39343/98 (*Kleyn e.a./Nederland*), § 193; EHRM 1 december 2020, nr. 26374/18 (*Guðmundur Andri Ástráðsson/IJsland*), § 207.

⁶⁶ EHRM 6 november 2018, nr. 55391/13 (*Ramos Nunes de Carvalho/Portugal*), § 144, 153-156; EHRM 25 februari 1997, nr. 22107/93 (*Findlay/Verenigd Koninkrijk*), § 73; EHRM 1 december 2020, nr. 26374/18 (*Guðmundur Andri Ástráðsson/IJsland*), § 234; EHRM 6 mei 2003, nr. 39343/98 (*Kleyn e.a./Nederland*), § 190.

⁶⁷ EHRM 9 januari 2018, nr. 63246/10 (*Nicholas/Cyprus*), § 49.

"According to the Court's settled case-law, the existence of impartiality for the purposes of Article 6 § 1 must be determined according to (i) a subjective test, where regard must be had to the personal conviction and behaviour of a particular judge – that is to say whether the judge held any personal prejudice or bias in a given case, and (ii) according to an objective test – that is to say by ascertaining whether the tribunal itself and, among other aspects, its composition, offered sufficient guarantees to exclude any legitimate doubt in respect of its impartiality".

- 6.2.4 Bij de objectieve toets wordt beoordeeld of er voldoende waarborgen bestaan om gerechtvaardigde twijfel over de onpartijdigheid *van het gerecht* te voorkomen. Het gaat bij deze test hoofdzakelijk erom of er een (hiërarchische) relatie bestaat tussen de rechter en anderen die bij de procedure betrokken zijn. Het enkele bestaan van een dergelijke relatie betekent overigens niet direct dat het gerecht partijdig is: ook dan moet aan de hand van de concrete omstandigheden van het geval worden beoordeeld of de betreffende relatie zodanig is dat deze aanleiding geeft voor twijfel over de onpartijdigheid van het gerecht.⁶⁸
- 6.2.5 De subjectieve toets heeft betrekking op de *behandelend rechter*. Bij de subjectieve test gaat het erom of de houding, de overtuigingen en het gedrag van die rechter aanleiding geven voor twijfel over de onpartijdigheid van de rechter.⁶⁹
- 6.2.6 Ook in dit verband geldt dat de perceptie van de betrokken partij(en) niet bepalend is. Doorslaggevend is – zowel bij de objectieve als bij de subjectieve toets – of de twijfel over de onpartijdigheid van de rechter objectief gerechtvaardigd is.⁷⁰
- 6.3 *Een eerlijk evenwicht tussen de procespartijen*
- 6.3.1 Het recht op een eerlijk proces brengt voorts mee dat verdragsstaten moeten waarborgen dat gerechtelijke procedures eerlijk verlopen.
- 6.3.2 Hieruit heeft het EHRM afgeleid dat in geval van een gerechtelijke procedure een eerlijk evenwicht moet bestaan tussen de procespartijen, ofwel '*equality of arms*'. In civiele zaken betekent dit dat partijen dezelfde mogelijkheden moeten hebben om hun stellingen toe te lichten en te onderbouwen, zonder dat één partij in een substantieel nadeliger positie verkeert dan zijn wederpartij.⁷¹

"[E]ach party must be afforded a reasonable opportunity to present his case – including his evidence – under conditions that do not place him at a

⁶⁸ EHRM 6 november 2018, nr. 55391/13 (*Ramos Nunes de Carvalho/Portugal*), § 145, 147-148; EHRM 15 december 2005, nr. 73797/01 (*Kyprianou/Cyprus*), § 118.

⁶⁹ EHRM 6 november 2018, nr. 55391/13 (*Ramos Nunes de Carvalho/Portugal*), § 145; EHRM 15 december 2005, nr. 73797/01 (*Kyprianou/Cyprus*), § 118.

⁷⁰ EHRM, 15 oktober 2009, nr. 17056/06 (*Micallef/Malta*), § 96; EHRM, 21 december 2000, nr. 33958/96 (*Wettstein/Zwitserland*), § 44; EHRM, 7 augustus 1996, nr. 19874/92 (*Ferrantelli & Santangelo/Italië*), § 58.

⁷¹ EHRM 19 september 2017, nr. 35289/11 (*Regner/Tsjechië*), § 146. Hieruit kan dus niet worden afgeleid, zoals eiseressen doen (§ 3.1 dagvaarding) dat "gerechtelijke procedures [moeten] plaatsvinden zonder dat één partij substantiële voordelen heeft tegenover de ander."

substantial disadvantage vis-à-vis the other party”.

7 Eiseressen stellen geen schending van art. 6 EVRM in een concreet geval

7.1.1 Uit de rechtspraak van het EHRM blijkt dat de vraag of een verdragsstaat voldoet aan zijn verplichtingen onder art. 6 EVRM in rechte niet *in abstracto* beoordeeld kan worden, maar alleen in het kader van een concreet geval. Daarbij benadrukt het EHRM in het bijzonder dat niet beoordeeld kan worden of het (grondwettelijke) stelsel van een Verdragsstaat in algemene zin in lijn is met art. 6 EVRM:⁷²

“(…) neither Article 6 nor any other provision of the Convention requires States to comply with any theoretical constitutional concepts regarding the permissible limits of the powers’ interaction. The question is always whether, in a given case, the requirements of the Convention are met (…).”

7.1.2 In het onderhavige geval is geen sprake van een concrete zaak waarin een vermeende schending van art. 6 EVRM aan de orde wordt gesteld. Eiseressen stellen niet dat hun recht op een eerlijk proces zoals verankerd in art. 6 EVRM in de onderhavige procedure geschonden is en zij stellen evenmin dat in een concrete procedure waarin de Koning partij is geweest *daadwerkelijk* sprake is geweest van een schending van art. 6 EVRM. In plaats daarvan stellen zij in het algemeen ter discussie of art. 6 EVRM is geschonden op het moment dat de Koning partij is bij gerechtelijke procedures.

7.1.3 Kennelijk beogen eiseressen een algemeen oordeel te verkrijgen over de vraag of de rechtspraak in Nederland, gelet op de rol van de Koning binnen het staatsbestel van het Koninkrijk, voldoet aan de eisen die voortvloeien uit art. 6 EVRM op het moment dat de Koning partij is in een gerechtelijke procedure. Die vraag valt echter buiten het toepassingsbereik van art. 6 EVRM: het staatsbestel van Nederland kan niet op een dergelijke wijze aan art. 6 EVRM worden getoetst.

7.1.4 Hierop moeten de vorderingen van eiseressen al worden afgewezen.

8 Geen schending van art. 6 EVRM

8.1 Inleiding

8.1.1 De Staat zal gelet op het voorgaande slechts ten overvloede nader ingaan op de stellingen van eiseressen die erop neerkomen dat (in abstracto) sprake is van schending van art. 6 EVRM.

8.1.2 In dat verband komen achtereenvolgens aan de orde (i) of, gelet op de rol van de Koning in het staatsbestel en zijn positie ten opzichte van de drie machten, sprake is

⁷² EHRM 6 mei 2003, nr. 39343/98 (*Kleyn e.a./Nederland*), § 193. Zie ook EHRM 6 november 2018, nr. 55391/13 (*Ramos Nunes de Carvalho/Portugal*), § 144; EHRM 1 december 2020, nr. 26374/18 (*Guðmundur Andri Ástráðsson/IJsland*), § 207.

van een onafhankelijk en onpartijdig gerecht in procedures waarin de Koning partij is (§ 8.2), (ii) of sprake is van een schending van het beginsel van equality of arms in procedures waarin de Koning partij is (§ 8.3) en (iii) of sprake is van een schending van art. 6 EVRM wegens de strijd met de schijn van (on)afhankelijkheid (§ 8.4).

- 8.2 *Geen schending van art. 6 EVRM wegens het vereiste van een onafhankelijk en onpartijdig gerecht in het licht van de trias politica*
- 8.2.1 Eiseressen verwijten de Staat in de eerste plaats dat de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechtsprekende macht niet is gewaarborgd door de bevoegdheden van de Koning ten opzichte van de andere staatsmachten.
- 8.2.2 Uit de rechtspraak van het EHRM ten aanzien van art. 6 EVRM volgt dat het vereiste dat het gerecht onafhankelijk moet zijn, ook inhoudt dat een gerecht onafhankelijk moet zijn ten opzichte van de andere staatsmachten – dus ten opzichte van de wetgevende en de uitvoerende macht.⁷³
- 8.2.3 Art. 6 EVRM legt in dit verband echter geen verplichtingen op voor verdragsstaten om bepaalde staatsrechtelijke doctrines of constitutionele concepten met betrekking tot (de begrenzing van de) de interactie tussen staatsmachten in acht te nemen.⁷⁴

Op 6 mei 2003 overwoog het EHRM in de zaak *Kleyn e.a./Nederland*:⁷⁵

“Although the notion of the separation of powers between the political organs of government and the judiciary has assumed growing importance in the Court’s case-law (...), neither Article 6 nor any other provision of the Convention requires States to comply with any theoretical constitutional concepts regarding the permissible limits of the powers’ interaction. The question is always whether, in a given case, the requirements of the Convention are met. The present case does not, therefore, require the application of any particular doctrine of constitutional law to the position of the Netherlands Council of State. (...)”

En op 18 oktober 2018 overwoog het EHRM in de zaak *Thiam/Frankrijk*:⁷⁶

“The Court further points out that it is not a matter of imposing on States a given constitutional model governing, in one way or another, the relations and interaction between the various State powers (...). The choice of the French legislature in allowing the President to act in judicial proceedings during his term of office cannot therefore constitute in itself a subject of

⁷³ EHRM 18 mei 1999, nr. 28972/95 (*Ninn-Hansen/Denemarken*); EHRM 18 feb. 2016, nr. 4070/07 (*Rywin/Polen*), § 220.

⁷⁴ EHRM 9 februari 2021, nr. 15227/19 (*Xhoxhaj/Albanië*), § 295; EHRM 6 mei 2003, nr. 39343/98 (*Kleyn e.a./Nederland*), § 193; EHRM 18 oktober 2018, nr. 80018/12 (*Thiam/Frankrijk*), § 62; EHRM 8 februari 2000, nr. 28488/95 (*McGonnell/Verenigd Koninkrijk*), § 51; EHRM 30 november 2010, nr. 23614/08 (*Henryk Urban & Ryszard Urban/Polen*), § 46; EHRM 6 november 2018, nr. 55391/13 (*Ramos Nunes de Carvalho/Portugal*), § 144.

⁷⁵ EHRM, 6 mei 2003, nr. 39343/98 (*Kleyn e.a./Nederland*), § 193.

⁷⁶ EHRM 18 oktober 2018, nr. 80018/12 (*Thiam/Frankrijk*), § 62.

dispute before the Court. Although the notion of the separation of powers between the political organs of government and the judiciary has assumed growing importance in the Court's case-law, neither Article 6 nor any other provision of the Convention requires States to comply with any theoretical constitutional concepts regarding the permissible limits of interaction between the powers. The question is always whether, in a given case, the requirements of the Convention have been met (...)."

- 8.2.4 Interactie tussen de staatsmachten binnen een verdragsstaat is volgens het EHRM immers onvermijdelijk.

Op 1 december 2020 overwoog het EHRM in de zaak *Guðmundur Andri Ástráðsson/IJsland* (door het EHRM aangemerkt als 'key case'):⁷⁷

"[A] certain interaction between the three branches of government is not only inevitable, but also necessary, to the extent that the respective powers do not unduly encroach upon one another's functions and competences. The question is, once again, whether in a given case the requirements of the Convention are met".

- 8.2.5 De enkele omstandigheid dat de Koning een (beperkte en onzelfstandige) rol heeft in het kader van de uitvoerende en wetgevende macht (zie hiervoor in § 4.2), betekent dus niet dat geen sprake is van een onafhankelijk en onpartijdig gerecht in de zin van art. 6 EVRM in procedures waarbij de Koning partij is.
- 8.2.6 Dat wordt niet anders doordat de Koning het koninklijk besluit waarmee rechters worden benoemd mede ondertekent (zie hiervoor in § 4.2.14-4.2.22, 4.3, en 4.4).
- 8.2.7 De Staat betwist in dit verband uitdrukkelijk de niet onderbouwde stelling van eiseressen dat (niet kan worden uitgesloten dat) de Koning zou weigeren dergelijke koninklijke besluiten te ondertekenen en zo benoemingen van rechters tegen zou houden. Eveneens betwist de Staat dat de Koning op enige andere wijze invloed uitoefent op de benoeming van rechters.
- 8.2.8 Bovendien is het vaste jurisprudentie van het EHRM dat uit de enkele omstandigheid dat rechters worden benoemd door de uitvoerende of wetgevende macht niet kan worden afgeleid dat geen sprake is van een onafhankelijk of onpartijdig gerecht in procedures door of tegen de uitvoerende of wetgevende macht.⁷⁸
- 8.2.9 Waar het bij de beoordeling of sprake is van een onafhankelijk en onpartijdig gerecht in de zin van art. 6 EVRM om gaat, is, dat er voldoende waarborgen bestaan om te

⁷⁷ EHRM 1 december 2020, nr. 26374/18 (*Guðmundur Andri Ástráðsson/IJsland*), § 215.

⁷⁸ Daarbij geldt dat rechters hoe dan ook door een (rechts)persoon benoemd moeten worden en het in principe dan ook mogelijk moet zijn voor die rechters om (onafhankelijk en onpartijdig) te oordelen in een procedure door of tegen die (rechts)persoon. Zie EHRM 25 augustus 2005, nr. 23695/02 (*Clarke/Het Verenigd Koninkrijk*); zie ook EHRM 28 juni 1984, nr. 7819/77 en 7878/77 (*Campbell & Fell/Het Verenigd Koninkrijk*), § 79.

voorkomen dat rechters ná hun benoeming worden beïnvloed door of onder druk staan van de uitvoerende of wetgevende macht. Of dat het geval is vergt een beoordeling aan de hand van de concrete omstandigheden van het geval.⁷⁹

Illustratief in dit verband is de zaak *Thiam/Frankrijk*,⁸⁰ waarin de vraag voorlag of Frankrijk in overeenstemming had gehandeld met zijn verplichtingen onder art. 6 EVRM in een specifiek geval waarin de toenmalige president van Frankrijk, Nicolas Sarkozy, zich als civiele partij gevoegd had in een strafrechtelijke procedure tegen Thiam ten behoeve van een vordering tot schadevergoeding.⁸¹

Volgens Thiam was in dit geval het gerecht niet onafhankelijk en niet onpartijdig, omdat Sarkozy als president van Frankrijk (a) de bevoegdheid had rechters te benoemen en (b) voorzitter was van de *Conseil supérieur de la magistrature* (hierna: **CSM**), dat (eveneens) nauw betrokken was bij de benoeming en promotie van rechters en bij het nemen van tuchtrechtelijke maatregelen tegen rechters.

Het EHRM overwoog, onder meer, dat de ondertekening door de President van een benoemingsbesluit of, in voorkomend geval een bevorderingsbesluit of plaatsingsbesluit, de formele culminatie vormt van een besluitvormingsproces, waarin de rol van de CSM een essentiële waarborg vormt tegen het risico van het uitoefenen van druk op rechters door de uitvoerende macht. Het EHRM wees in dat verband op de opvatting van de Venice Commission met betrekking tot de cruciale rol van gerechtelijke organisaties en commissies als onafhankelijke organen bij de benoeming van rechters:

82. The Court infers from the prerogatives of the CSM, whose role it is, together with the President, to guarantee the independence of the judiciary, that the signing by the President of instruments for the appointment of new judges or for promotion or assignment to a new post (see paragraphs 22 and 25 above) is the formal culmination of the relevant decision-making process and does not, per se, undermine the independence of the judges concerned. In addition, the collegial exercise of the CSM's power of "proposal" and "binding approval" constitutes, in the Court's opinion, an essential safeguard against the risk of pressure on judges by the executive. This is, moreover, the position of the Venice Commission, which highlights the crucial role of judicial councils or commissions – as independent bodies – in the process of judicial appointment (see paragraphs 38 and 40 above), this being essential to the balance of a democratic society."

⁷⁹ EHRM 1 december 2020, nr. 26374/18 (*Guðmundur Andri Ástráðsson/IJsland*), § 207; EHRM 18 juli 2013, nr. 2312/08 (*Maktouf en Damjanovic/Bosnië Herzegovina*), § 49; EHRM 2 juni 2005, nr. 38240/02 (*Zolotas/Griekenland*), § 24; EHRM 3 juli 2007, nr. 31001/03 (*Flux/Moldavië*), § 27; EHRM, 26 augustus 2003, nr. 10526/02 (*Filippini/San Marino*); EHRM 26 mei 2005, nr. 75117/01 (*Majorana/Italië*); EHRM 18 oktober 2018, nr. 80018/12 (*Thiam/Frankrijk*), § 80; EHRM 30 november 2010, nr. 23614/08 (*Henryk Urban & Ryszard Urban/Polen*), § 49; EHRM 9 november 2006, nr. 65411/01 (*Sacilor Lormines/Frankrijk*), § 67; EHRM 25 augustus 2005, nr. 23695/02 (*Clarke/Verenigd Koninkrijk*).

⁸⁰ EHRM 18 oktober 2018, nr. 80018/12 (*Thiam/Frankrijk*).

⁸¹ EHRM 18 oktober 2018, nr. 80018/12 (*Thiam/Frankrijk*), § 6-16, 41.

Het EHRM overwoog uiteindelijk dat als een hooggeplaatste gezagdrager, die een institutionele rol speelt bij de loopbaan van rechters, als eiser optreedt in een gerechtelijke procedure dit legitieme vragen oproept ten aanzien van de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van het gerecht. In dit specifieke geval was daar, echter, gelet op de wettelijke bescherming van rechters in Frankrijk tegen ondermijning van hun onafhankelijkheid, geen sprake van geweest:

“85. The Court finds it necessary to reiterate that, where a high-ranking figure with an institutional role in the career path of judges acts as claimant in a dispute, such situation is capable of casting legitimate doubt on the independence and impartiality of the bench. However, in the present case, having regard to the foregoing and taking account of the subject-matter of the dispute, the Court does not see any reason to find that the judges called upon to adjudicate on the applicant’s case were not independent within the meaning of Article 6 § 1 of the Convention.”

- 8.2.10 De Koning heeft geen enkele rol bij de verdere loopbaan van rechters (zie hiervoor in § 4.4).
- 8.3 *Geen schending equality of arms*
- 8.3.1 Eiseressen stellen verder dat er geen sprake is van een eerlijk evenwicht tussen procespartijen, ofwel ‘*equality of arms*’, in het geval waarin de Koning partij is in een gerechtelijke procedure.
- 8.3.2 Zoals de Staat hiervoor heeft toegelicht brengt het recht op een eerlijk proces, onder meer mee, dat een eerlijk evenwicht moet bestaan tussen de procespartijen, ofwel ‘*equality of arms*’. Partijen moeten dezelfde mogelijkheden hebben om hun stellingen toe te lichten en te onderbouwen zonder dat één partij in een substantieel nadeliger positie verkeert dan zijn wederpartij (zie hiervoor § 6.3).
- 8.3.3 Dit houdt bijvoorbeeld in dat partijen in civiele zaken voor wat betreft het oproepen en (doen) ondervragen van getuigen in een gelijke positie moeten verkeren;⁸² en dat partijen gelijke toegang moeten hebben tot bepaalde informatie, zoals bepaalde registers, als beide partijen die informatie nodig hebben voor de bewijslevering.⁸³
- 8.3.4 Het gaat in dit verband dus niet – zoals eiseressen menen – om eventuele feitelijke verschillen tussen partijen, want die zijn er altijd, maar om eventuele procedurele beperkingen die meebrengen dat een partij, anders dan zijn wederpartij, niet in staat is om zijn stellingen toe te lichten en te onderbouwen en daardoor in een substantieel nadeliger positie verkeert dan zijn wederpartij.

⁸² EHRM 27 oktober 1993, nr. 14448/88 (*Dombo Beheer/Nederland*), § 34-35.

⁸³ EHRM 24 juli 2003, nr. 44962/98 (*Yvon/Frankrijk*), § 33-37.

- 8.3.5 Eiseressen maken in dit kader het verwijt dat de Koning ingevolge art. 40 Gw een uitkering krijgt van het Rijk en vrijgesteld is van belastingen, wat volgens hen tot financiële ongelijkheid leidt tussen de Koning, die eenvoudig procedures zou kunnen financieren, en zijn (mogelijke) wederpartijen, die afhankelijk zijn van hun eigen inkomsten en niet zijn vrijgesteld van belasting.⁸⁴
- 8.3.6 De Staat kan dit verwijt niet volgen. Eiseressen maken niet duidelijk waarom een verschil in financiële draagkracht tussen procespartijen – waarvan in de regel sprake zal zijn – gevolgen heeft voor het recht op een eerlijk proces. Art. 6 EVRM gaat niet zo ver dat het vereist dat de procespartijen beschikken over (ongeveer) gelijke of weinig gunstigere financiële middelen. Dat zou in de praktijk ook niet uitvoerbaar zijn.
- 8.3.7 En in elk geval kan een dergelijk betoog niet in abstracto slagen. Het is ook feitelijk onjuist dat de Koning zich ten opzichte van al zijn mogelijke wederpartijen financieel in een betere positie bevindt. Zo was in de enige zaak die de huidige Koning voor de Nederlandse rechter heeft gevoerd sinds hij Koning is, de wederpartij een internationaal beursgenoteerd uitgeverijconcern, dat in 2013 alleen al in Nederland een omzet van 700 miljoen euro genereerde.
- 8.3.8 Voor zover de door eiseressen genoemde staatsrechtelijke rol van de Koning feitelijk juist is gaat het op het gebied van de wetgevende macht om bekrachtiging van wetgeving en het mede ondertekenen van koninklijke besluiten, op het gebied van de uitvoerende macht om het lid zijn van de regering, het mede ondertekenen van koninklijke besluiten tot benoeming en ontslag ministers, en op het gebied van de rechtsprekende macht om het mede ondertekenen van koninklijk besluiten tot benoeming leden van de rechtsprekende macht. Dit brengt echter geen procedurele beperkingen mee voor een eventuele wederpartij van de Koning in geval van een gerechtelijke procedure, en ook geen procedurele voordelen voor de Koning.
- 8.3.9 Eiseressen stellen nog dat de Koning op het moment dat hij een gerechtelijke procedure voert bijvoorbeeld zou kunnen weigeren (tijdig) wetgeving over portretrecht te ondertekenen als die wetgeving zijn positie in die procedure zou verslechteren.
- 8.3.10 Dit is een zuiver speculatief voorbeeld, dat geen enkele feitelijke basis heeft. Gesteld noch gebleken is dat de Koning op enig moment heeft geweigerd (tijdig) wetgeving te ondertekenen en de Staat betwist dat dit op enig moment is gebeurd. Eiseressen volstaan in dit verband met de blote stelling dat de Koning “met grote regelmaat” de introductie van wetgeving heeft vertraagd.⁸⁵ Die stelling is onjuist, niet concreet en ook niet onderbouwd. Het enkele verwijzen naar “een betrouwbare bron” die hierover iets zou hebben gezegd, zoals eiseressen doen, is vanzelfsprekend onvoldoende.

⁸⁴ Zie dagvaarding, § 1.26.

⁸⁵ Dagvaarding, § 1.19.

- 8.3.11 Bovendien vormt de directe (mogelijke) betrokkenheid van een van de (latere) procespartijen bij de totstandkoming van regelgeving, geen reden om strijd met art. 6 EVRM aan te nemen. Dat ligt ook voor de hand, omdat anders niet zou kunnen worden geprocedeerd door of tegen de verschillende actoren die bij wetgeving betrokken zijn, zoals bijvoorbeeld de Staat zelf.

De rechtspraak van het EHRM waar eiseressen in dit verband op wijzen, ziet op de situatie waarin *de rechter* eerder betrokken is geweest bij de totstandkoming van regelgeving en vervolgens, als rechter, een zaak behandelt waarbij de (uitleg van die) regeling in het geding is:⁸⁶

“(…) the Court considers that any direct involvement in the passage of legislation, or of executive rules, is likely to be sufficient to cast doubt on the judicial impartiality of a person subsequently called on to determine a dispute over whether reasons exist to permit a variation from the wording of the legislation or rules at issue. (…)”

- 8.3.12 De bijzondere procesrechtelijke regelingen van art. 48 Rv en art. 77 Rv, waar eiseressen nog op wijzen, leiden evenmin tot strijd met het beginsel van *equality of arms*.
- 8.3.13 Hiervoor in § 5 is reeds toegelicht dat beide bepalingen zijn ingegeven door de bijzondere positie van de Koning in het staatsbestel van het Koninkrijk der Nederlanden en dat art. 48 Rv bovendien niet een procesrechtelijk voordeel voor de Koning oplevert, maar juist een waarborg vormt dat past in het stelsel van ministeriële verantwoordelijkheid voor het handelen van de Koning en parlementaire controle op dat handelen.
- 8.3.14 Eiseressen betogen dat art. 77 Rv tot gevolg heeft dat de Koning – anders dan andere procespartijen – niet op een mondelinge behandeling hoeft te verschijnen.⁸⁷
- 8.3.15 In dit verband kan in de eerste plaats gewezen worden op art. 87 lid 5 Rv (in geval van niet-digitaal procederen) en art. 30k lid 4 Rv (in geval van digitaal-procederen), waaruit volgt dat ook andere procespartijen dan de Koning in beginsel niet in persoon hoeven te verschijnen. Dat is alleen anders als dit door de rechter wordt bevolen. Verder geldt dat ook anderen dan de Koning gebruik kunnen maken van de mogelijkheid tot middellijke procesvertegenwoordiging. In dat geval kunnen ook zij niet bevolen worden op de mondelinge behandeling te verschijnen.
- 8.3.16 Daarbij komt dat, als verschijning in persoon wordt bevolen, de gemachtigde van de Koning zal moeten verschijnen en op (kritische) vragen van de rechter antwoord zal moeten geven (en zich daarop moeten voorbereiden).

⁸⁶ EHRM 8 februari 2000, nr. 28488/95 (*McGonnell/Verenigd Koninkrijk*), § 52-58, in het bijzonder § 55.

⁸⁷ Dagvaarding, § 1.25.

- 8.3.17 Overigens werkt het vaak ook juist in het voordeel van een partij als de (materiële) partij zelf een verklaring ter zitting aflegt, omdat een dergelijke verklaring het standpunt van die partij of de duiding van de feiten voor de rechter geloofwaardiger of beter invoelbaar maakt. Dat de Koning niet op de mondelinge behandeling kan verschijnen, kan dus ook juist een nadeel voor de Koning zijn.
- 8.3.18 Dat uit art. 77 Rv volgt dat de Koning ook niet als getuige gehoord kan worden (zie ook hierna in § 12) maakt evenmin inbreuk op het beginsel van *equality of arms*. Ook het niet kunnen optreden als getuige kan ook een nadeel zijn: de Koning kan immers ook niet getuigen ter ondersteuning van eigen stellingen.
- 8.3.19 Het voorgaande geldt te meer nu de weging van de wederzijdse standpunten van partijen en de waardering van bewijs (inclusief getuigenverklaringen) altijd aan het oordeel van de rechter is overgelaten. De rechter heeft dus de vrijheid aan het ontbreken van een getuigenverklaring van de Koning zelf of aan het niet kunnen beantwoorden van vragen op de mondelinge behandeling door de Koning, daaraan (bewijsrechtelijk) de consequenties te verbinden die hem, mede in het licht van de overige bewijsmiddelen, juist voorkomen. Dat kan ook in het nadeel van de Koning uitpakken.
- 8.3.20 Bovendien volgt ook uit de jurisprudentie van het EHRM dat bijzondere procesrechtelijke regelingen zoals art. 48 Rv en art. 77 Rv niet tot strijd met het beginsel van *equality of arms* leiden.
- 8.3.21 Illustratief in dit verband is opnieuw de zaak *Thiam/Frankrijk*,⁸⁸ waarin Thiam stelde dat sprake was van een schending van het beginsel van *equality of arms*, omdat de president van Frankrijk op grond van de Franse grondwet onder andere niet voor de rechter hoefde te getuigen.⁸⁹
- 8.3.22 Het EHRM oordeelde dat er niet daadwerkelijk sprake was van een gebrek aan evenwicht tussen de procespartijen voor wat betreft hun rechten en het verloop van de procedure (r.o. 68):
- “Having regard to the foregoing, the Court takes the view that Mr Sarkozy’s intervention in the proceedings as a third party did not have the concrete effect of creating an imbalance in the rights of the parties and in the conducting of the proceedings. Accordingly, there has been no violation of Article 6 § 1 as regards the equality of arms principle.”
- 8.3.23 Daartoe overwoog het EHRM dat voor de regel uit de Franse grondwet een legitieme grond bestond (r.o. 64):

⁸⁸ EHRM 18 oktober 2018, nr. 80018/12 (*Thiam/Frankrijk*).

⁸⁹ EHRM 18 oktober 2018, nr. 80018/12 (*Thiam/Frankrijk*), § 63-64.

“The Court notes that the President is precluded from an obligation to testify by virtue of his protective status defined in the second paragraph of Article 67 of the Constitution. His absence from the trial is thus based on a serious legal ground, provided for by the Constitution, and on objective considerations of protection which pertain to the office of a Head of State, and does not as such breach Article 6 of the Convention”

- 8.3.24 In deze overweging verwijst het EHRM naar r.o. 47 van het arrest *Urechean e.a./Moldavië*. Aldaar valt te lezen:⁹⁰

“(…) the Court considers that it should be acceptable in a democratic society for States to afford functional immunity to their heads of State in order to protect their free speech in the exercise of their functions and to maintain the separation of powers in the State.”

- 8.3.25 Hieruit blijkt dat van een schending van het beginsel van equality of arms doordat in de bepalingen van art. 48 Rv en art. 77 Rv een bijzondere regeling ten aanzien van de Koning – als staatshoofd – is opgenomen, geen sprake is. Dat deze bepalingen in een concrete procedure daadwerkelijk hebben geleid tot een gebrek aan evenwicht tussen procespartijen, is gesteld noch gebleken.

- 8.4 *Geen schending van art. 6 EVRM wegens strijd met de ‘appearance of independence’*

- 8.4.1 Eiseressen stellen tenslotte, zo begrijpt de Staat, dat er geen sprake is van een onafhankelijk of onpartijdig voorkomen van het gerecht (*‘appearance of independence’*), in het geval waarin de Koning partij is in een gerechtelijke procedure.

- 8.4.2 Bij dit vereiste – de schijn van (on)afhankelijkheid – is de perceptie van de betrokken partij(en) belangrijk, maar niet beslissend. Doorslaggevend is of de zorgen over de onafhankelijkheid van het gerecht objectief gerechtvaardigd zijn. Daarbij gaat het erom of een *‘objective observer’* op basis van de omstandigheden van het geval reden hebben om te twijfelen aan de onafhankelijkheid van de rechter.⁹¹

- 8.4.3 In die visie van de Staat zijn de zorgen van eiseressen over de onafhankelijkheid van het gerecht in procedures waarin de Koning partij is, althans zijn gemachtigde, niet objectief gerechtvaardigd.

- 8.4.4 Zoals de Staat hiervoor heeft toegelicht (zie hiervoor § 4.2) – en ook eiseressen lijken te onderkennen⁹² – moeten de factoren die eiseressen in dit verband noemen (zoals de formule voor het aanbieden van wetgeving en de eed van rechters en advocaten, waarin de Koning wordt genoemd), als symbolisch worden aangemerkt. Hiermee wordt

⁹⁰ EHRM 2 december 2014, nr. 27756/05 (*Urechean e.a./Moldavië*).

⁹¹ EHRM 22 oktober 1984, nr. 8790/79 (*Sramek/Oostenrijk*), § 42; EHRM 9 november 2006, nr. 65411/01 (*Saciolor Lormines/Frankrijk*), § 63; EHRM 8 oktober 2019, nr. 46466/16 (*Grace Gatt/Malta*), § 85; EHRM 25 aug. 2005, nr. 23695/02 (*Clarke/Het Verenigd Koninkrijk*); EHRM 25 feb. 1997, nr. 22107/93 (*Findlay/Het Verenigd Koninkrijk*), § 76; EHRM 9 juni 1998, nr. 22678/93 (*Incal/Turkije*), § 71.

⁹² Dagvaarding, § 4.1, eerste zin.

gewezen naar dat waarvoor de Koning symbool staat: de eenheid, identiteit en continuïteit van de democratische rechtsstaat.

8.4.5 Voor de *objective observer* zal dan ook evident zijn dat met deze symbolen niet wordt bedoeld dat bijvoorbeeld wetgeving van de Koning afkomstig is of dat rechters en advocaten trouw zweren aan de persoon of het instituut van de Koning. Bovenal zal voor de *objective observer* zonder meer duidelijk zijn dat dergelijke symbolen geen enkele reden zijn om te twijfelen aan de onafhankelijkheid van de rechter in procedures waarin de Koning partij is.

8.5 *Conclusie*

8.5.1 Slotsom is daarmee dat geen sprake is van strijd met art. 6 EVRM in procedures waarbij de Koning partij is.

9 Het gevorderde bevel jegens de Staat is een bevel tot wetgeving

9.1 Eiseressen vorderen niet alleen verklaring voor recht dat de Staat in strijd handelt met art. 6 EVRM, maar ook een bevel aan de Staat om maatregelen te nemen die bevorderen dat de Koning geen onderdeel meer uitmaakt van zowel de wetgevende, de uitvoerende als de rechtsprekende macht.

9.2 Het doel van dit gevorderde bevel is "te bevorderen dat de Koning geen onderdeel meer uitmaakt van zowel de wetgevende, de uitvoerende als de rechtsprekende macht". De Staat heeft in het voorgaande uitgebreid toegelicht dat de rol van de Koning in het staatsbestel – en de wijze waarop dat tot uiting komt ten aanzien van de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht – is gebaseerd op diverse bepalingen van de (Grond)wet. Het met het gevorderde bevel beoogde doel kan dan ook alleen worden bereikt door (een deel van) die bepalingen uit de (Grond)wet af te schaffen. Het gevorderde bevel houdt dus in dat de Staat bevolen wordt om specifieke bepalingen uit de (Grond)wet af te schaffen.

9.3 Het gevorderde bevel komt daarmee neer op een - vergaand⁹³ en niet toelaatbaar⁹⁴ - bevel tot wetgeving, zelfs tot wijziging van de Grondwet.

9.4 Het is vaste jurisprudentie van de Hoge Raad dat de rechter zich niet door het geven van een wetgevingsbevel dient te mengen in de (politieke) besluitvorming met betrekking tot de opportuniteit van het tot stand brengen van wetgeving met bepaalde, concreet omschreven inhoud. Gelet op de staatsrechtelijke verhouding – de scheiding der machten – is het uitsluitend aan de wetgever zélf om te bepalen of wetgeving met een bepaalde inhoud tot stand komt (zie ook art. 81 Gw). De wetgever

⁹³ Zie voor de procedure tot herziening van de Grondwet, art. 137 e.v. Grondwet.

⁹⁴ HR 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2006 (*Urgenda*), rov. 8.2.6, HR 9 april 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK4549 (*SGP*), rov. 4.6.2

is immers in staat om bij de beantwoording van de vraag of wetgeving tot stand moet worden gebracht en, zo ja, met welke inhoud, een afweging van de betrokken belangen te maken – waaronder ook belangen van partijen die niet in een procedure betrokken zijn. De rechter kan de wetgever dan ook geen bevel geven om wetgeving met een bepaalde inhoud tot stand te brengen.⁹⁵

9.5 Dit geldt bij uitstek voor een geval als dit, waarbij het gaat om de positie van de Koning in het staatsbestel van Nederland. De discussie daarover moet plaatsvinden in de maatschappij en in het parlement, en dient níet door de rechter te worden beslecht.

9.6 Los van de omstandigheid dat voor toewijzing van het gevorderde bevel geen inhoudelijke grond bestaat, moet het gevorderde bevel dus ook om deze reden worden afgewezen.

10 Geen aanleiding tot het stellen van prejudiciële vragen

10.1 Gelet op het voorgaande is er geen aanleiding tot het stellen van prejudiciële vragen aan de Hoge Raad.

10.2 Bovendien bestaat die mogelijkheid in dit geval ook niet. In het onderhavige geval is geen sprake van een rechtsvraag waarop het antwoord rechtstreeks van belang is (a) voor een veelheid aan vorderingsrechten die zijn gegrond op dezelfde of soortgelijke feiten en uit dezelfde of soortgelijke samenhangende oorzaken voortkomen, of (b) voor de beslechting of beëindiging van talrijke andere uit soortgelijke feiten voortvloeiende geschillen, waarin dezelfde vraag zich voordoet, zoals art. 392 Rv vereist.

10.3 Dit blijkt ook uit de aard van de vragen die eiseressen voorstellen prejudicieel voor te legen aan de Hoge Raad.⁹⁶ Het antwoord op die vragen zal immers – in het voor eiseressen meest gunstige geval – zijn: dat hangt af van de omstandigheden van het geval.

10.4 Overigens kan uw rechtbank geen verzoek aan het EHRM doen om een advies over de uitleg of toepassing van art. 6 EVRM, zoals eiseressen suggereren.⁹⁷ Ingevolge art. 1 van Protocol nr. 16 bij het EVRM, staat die mogelijkheid immers alleen open voor de hoogste rechterlijke instanties.

⁹⁵ HR 20 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:2006 (*Urgenda*), rov. 8.2.4. HR 21 maart 2003, ECLI:NL:HR:2003:AE8462 (*Waterpakt*), rov. 3.5; HR 1 oktober 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO8913 (*Faunabescherming/Fryslân*), rov. 3.3.4.

⁹⁶ Zie dagvaarding, § 6.6.

⁹⁷ Dagvaarding, § 6.5.

11 Geen grond voor toewijzing exhibitievordering

- 11.1 Eiseressen vorderen zowel de Staat als de Koning, althans de gemachtigde van de Koning, te bevelen om de in § 6.2 van de dagvaarding genoemde bescheiden over te leggen, namelijk:
- "wanneer de Koning heeft geweigerd wetgeving en (benoemings)besluiten te tekenen of daarmee heeft gedreigd of suggesties heeft gedaan, die zijn overgenomen",
 - "wat de taakomschrijvingen zijn van de medewerkers van het kabinet van de Koning",
 - "afschrift van verzoeken van de Koning om extra tijd om wetgeving te bestuderen",
 - "een lijst van de wetgeving en besluiten die het langst bij de Koning zijn blijven liggen", en
 - "hoe vaak is onderhandeld met de media rondom thema's, die ook in de door de Koning gewonnen rechtszaken aan de orde zijn geweest".

- 11.2 Zij baseren deze exhibitievordering op art. 21 Rv en – kennelijk – art. 843a Rv.⁹⁸ Deze vordering dient te worden afgewezen.

Art. 843a Rv

- 11.3 Ten aanzien van geen van de hiervóór vermelde stukken is voldaan aan de vereisten van art. 843a Rv. Art. 843a Rv voorziet immers alleen in exhibitie, voor zover er sprake is van een rechtmatig belang bij inzage, afschrift of uittreksel van bepaalde bescheiden aangaande een rechtsbetrekking waarbij hij of zijn rechtsvoorgangers partij zijn. De vordering tot exhibitie moet daarbij zijn gericht tot degene die deze bescheiden tot zijn beschikking of onder zijn berusting heeft. Art. 843a Rv is verder bedoeld voor bestaande bescheiden.⁹⁹
- 11.4 De exhibitievordering van eiseressen is niet gericht op bestaande bescheiden. Er is geen verzoek van de Koning om extra tijd om wetgeving te bestuderen, en er is geen lijst van wetgeving en besluiten die het langst bij de Koning zijn blijven liggen. Voor het overige wordt niet verzocht om bepaalde bescheiden, maar worden vragen gesteld ("wanneer", "wat", "hoe vaak"), terwijl er ook geen bescheiden bestaan die het antwoord op die vraag bevatten; dat zulke bescheiden zouden bestaan, wordt niet eens gesteld. De exhibitievordering van eiseressen kan dan ook niet anders worden gezien dan als een – ontoelaatbare – *fishing expedition*.

Daarnaast valt niet in te zien hoe een exhibitievordering die erop is gericht informatie te krijgen over de vraag of, en in hoeverre, de Koning *daadwerkelijk* gebruik maakt van de bevoegdheden die hij volgens eiseressen heeft, de vorderingen van eiseressen kan dragen. Die vorderingen zijn

⁹⁸ Zie dagvaarding, § 6.1.

⁹⁹ Gerechtshof Den Haag 26 november 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:4449; GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 843a Rv, aant. 3.2.

immers erop gebaseerd dat de Koning – in abstracto – *de mogelijkheid* heeft om van die bevoegdheden gebruik te maken.

- 11.5 Verder is de exhibitievordering van eiseressen ook op zichzelf onvoldoende bepaald. Dat geldt in ieder geval waar het gaat om “een lijst van wetgeving en besluiten die het langst bij de Koning zijn blijven liggen”, waarbij niet duidelijk is hoe lang die lijst dan zou moeten zijn, en waar het gaat om “hoe vaak is onderhandeld met de media rondom thema’s, die ook in de door de Koning gewonnen rechtszaken aan de orde zijn geweest”, waarbij niet duidelijk is op welke thema’s wordt gedoeld.
- 11.6 Voor zover de vordering erop ziet “hoe vaak is onderhandeld met de media rondom thema’s die ook in de door de Koning gewonnen rechtszaken aan de orde zijn geweest”, is het de Staat niet duidelijk waarop eiseressen doelen en wat hierbij hun belang is. Zoals gezegd heeft de Koning sinds hij die hoedanigheid kreeg in Nederland één procedure gevoerd, en wel in zijn hoedanigheid van wettelijk vertegenwoordiger van zijn (toen) zesjarige dochter.¹⁰⁰
- 11.7 Een deel van de informatie waarop de vordering van eiseressen betrekking heeft, betreft overigens ook openbare informatie. Zo is de taakomschrijving van het Kabinet van de Koning opgenomen in art. 1 van het Besluit bepalingen Kabinet van de Koning.¹⁰¹
- 11.8 Ook op de website van het Kabinet van de Koning valt te lezen wat het Kabinet van de Koning precies doet.¹⁰² Verder is, zoals de Staat hiervoor heeft toegelicht (§ 4.2.22), het wetgevingstraject openbaar en kan dat nauwgezet worden gevolgd.
- Art. 21 Rv*
- 11.9 Voor zover de exhibitievordering van eiseressen gegrond is op art. 21 Rv geldt dat art. 21 Rv partijen verplicht partijen de voor de beslissing van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren. Deze verplichting voor een procespartij strekt tot een juiste en volledige voorlichting van de rechter en de wederpartij.¹⁰³
- 11.10 Aan deze verplichting is voldaan: in deze conclusie zijn de voor de beslissing van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid naar voren gebracht.
- 11.11 Art. 21 Rv biedt overigens ook geen grondslag voor een exhibitievordering.¹⁰⁴ Als een partij niet voldoet aan de verplichting van art. 21 Rv, kan de rechter daaraan de gevolgtrekkingen verbinden die hem geraden voorkomen. Ook om deze reden moet de exhibitievordering van eiseressen – voor zover deze is gegrond op art. 21 Rv – worden afgewezen.

¹⁰⁰ Rb. Amsterdam 30 juni 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3806.

¹⁰¹ Stb. 2004, 8; Stcrt. 2019, 65077.

¹⁰² www.kabinetvandekoning.nl

¹⁰³ HR 25 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO9675, rov. 3.3.

¹⁰⁴ Asser Procesrecht/Asser 3 (Bewijs) 2017/41.

- 11.12 De exhibitievordering van eiseressen dient gelet op het voorgaande te worden afgewezen. Voor het verzoek om een dwangsom te verbinden aan een bevel tot exhibitie bestaat hoe dan ook geen grond. De Staat – en ook de Koning – respecteert rechterlijke uitspraken en komt deze ook na.

12 Geen grond voor (getuigen)bewijs

- 12.1 De Staat stelt voorop dat er geen grond is voor (getuigen)bewijs, nu eiseressen niet hebben voldaan aan hun stelplicht en om die reden niet wordt toegekomen aan bewijslevering. De Staat maakt dan ook alleen ten overvloede enkele opmerkingen over het bewijsaanbod van eiseressen.

Het horen van de Koning

- 12.2 Eiseressen bieden aan de Koning te horen “over het feit dat de Koning daadwerkelijk gebruik maakt van zijn bevoegdheden aan alle kanten van de trias politica en over de vraag of de Koning zijn macht gebruikt heeft om benoemingen in de rechtsprekende macht tegen te gaan of wetgeving tegen te houden of te vertragen”.¹⁰⁵
- 12.3 Eiseressen hebben onvoldoende gesteld om tot bewijs te worden toegelaten. De Staat betwist dat de Koning benoemingen in de rechtsprekende macht of wetgeving heeft tegengehouden of vertraagd en de dagvaarding bevat zelfs geen begin van een aanwijzing dat dit anders zou zijn.
- 12.4 Bovendien verzet art. 77 Rv zich tegen het horen van de Koning als getuige. Het doel van art. 77 Rv is, als gezegd, de Koning zoveel mogelijk te weren uit de processtukken en uit de rechtszaal. Daarbij moet aan art. 77 Rv een ruime interpretatie worden gegeven.¹⁰⁶ Deze bepaling strekt ertoe dat onder alle omstandigheden de gemachtigde van de Koning en niet de Koning zelf in de rechtszaal verschijnt. Art. 77 Rv brengt, gelet op deze strekking, dan ook logischerwijs mee dat de Koning ook niet als getuige voor de rechter kan worden geroepen.¹⁰⁷
- 12.5 Overigens bestaat er ook geen noodzaak om de Koning te horen “over het feit dat de Koning daadwerkelijk gebruik maakt van zijn bevoegdheden aan alle kanten van de trias politica”, voor zover eiseressen daarmee erop doelen dat de Koning (bijvoorbeeld) daadwerkelijk rechters benoemt, deel uitmaakt van de regering en wetgeving ondertekent - zoals de Grondwet voorschrijft (zie hiervoor § 4.2.6 en § 4.2.12). Dat staat immers niet ter discussie.

¹⁰⁵ Dagvaarding, § 6.3.

¹⁰⁶ R.P. Cleveringa, Mr. W. van Rossem's Verklaring van het Nederlands Wetboek van Burgerlijk Rechtsvordering, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1972. p. 192.

¹⁰⁷ R.P. Cleveringa, Mr. W. van Rossem's Verklaring van het Nederlands Wetboek van Burgerlijk Rechtsvordering, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1972. p. 191.

- 12.6 Het bewijsaanbod ten aanzien van het horen van de Koning is overigens ook niet ter zake dienend. Dat bewijsaanbod ziet immers alleen op de vraag of de Koning daadwerkelijk gebruikt heeft gemaakt van de mogelijkheden die het (grond)wettelijk systeem hem volgens eiseressen biedt, terwijl de vorderingen van eiseressen erop zijn gegrond dat de Koning in abstracto *de mogelijkheid* heeft om daarvan gebruik te maken.¹⁰⁸

Horen van de verliezende advocaten

- 12.7 Eiseressen hebben verder nog aangeboden de “verliezende advocaten” te horen die zouden kunnen verklaren “dat sprake was van bijzondere procedurele privileges van de Koning en over het feit dat de rechter niet in alle opzichten onafhankelijk was van de Koning en hoe dat concreet in de procedure tot uiting kwam”.
- 12.8 De als getuigen genoemde mrs. Gilhuis, Le Poole, Mulder en Van Schaik waren niet betrokken bij de enige zaak die de Koning sinds hij die hoedanigheid kreeg bij de Nederlandse rechter heeft gevoerd (als wettelijk vertegenwoordiger van zijn dochter).
- 12.9 Voor zover eiseressen hiermee doelen op de hiervoor in § 5 omschreven regelingen, bestaat voorts geen noodzaak tot (getuigen)bewijs. Het bestaan van die regelingen wordt immers niet betwist.
- 12.10 Voor het overige hebben eiseressen ook op dit punt onvoldoende gesteld om tot bewijs te worden toegelaten. Eiseressen hebben immers – anders dan door te wijzen op de manier waarop het (grond)wettelijk systeem in Nederland is ingericht – ook niets concreets gesteld waaruit kan worden afgeleid dat de rechter in die betreffende procedures niet onafhankelijk zou zijn geweest ten opzichte van de Koning.

Horen directeur Kabinet van de Koning

- 12.11 Tot slot bieden eiseressen aan de directeur van het Kabinet van de Koning (en zijn voorgangers) te horen over “het feit dat vele personen werkzaam zijn voor het Kabinet van de Koning, die de Koning niet enkel behulpzaam zijn bij het zetten van handtekeningen, maar ook in staat zijn hoogwaardig juridisch en staatsrechtelijk advies te geven over wetgeving en die de Koning ondersteunen bij het daadwerkelijk – en niet alleen maar formeel of symbolisch – gebruik maken van zijn bevoegdheden; ten aanzien van wetgeving en benoemingen; al dan niet in de rechtsprekende macht.”.

Ook hiervoor geldt dat er geen noodzaak bestaat tot (getuigen)bewijs: het aantal personen dat werkzaam is bij het Kabinet van de Koning is te vinden op de website van het Kabinet van de Koning, waar ook is toegelicht waaruit hun werkzaamheden bestaan. De werkzaamheden van het Kabinet van de Koning zijn bovendien nader uitgewerkt in het Besluit bepalingen Kabinet van de Koning, en de toelichting daarop.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Zie, onder meer, dagvaarding, § 1.19, 2.4, 2.7.

¹⁰⁹ Stb. 2004, 8.

B. VERWEER NAMENS DE KONING

1 **Inleidende opmerkingen**

- 1.1 Als in de inleiding van deze conclusie aangegeven moet de positie van de Koning in deze zaak nadrukkelijk worden onderscheiden van de positie van de Staat. De Koning stelt zich lijdelijk op ten aanzien van vraagstukken rondom de bevoegdheden die hem als Koning toekomen en het hierboven onder A. gevoerde verweer wordt dan ook niet mede namens hem gevoerd.
- 1.2 De gemachtigde van de Koning neemt echter wel het verweer van de Staat over ten aanzien van de procedurele punten van de niet-ontvankelijkheid van eiseressen (§ 2 hiervoor), het stellen van prejudiciële vragen (§ 10), de exhibitievordering (§ 11) en het horen van getuigen (§ 12) en verzoekt dat als hier herhaald en ingelast te beschouwen.
- 1.3 Het is voorts van belang om in deze zaak onderscheid te maken tussen de Koning in zijn staatsrechtelijke hoedanigheid en in zijn hoedanigheid van privépersoon.
- 1.4 De wettelijke regeling inzake procedures door of tegen de Koning (art. 48 en 77 Rv) betreft per definitie zijn privé-hoedanigheid. Voor zover de Koning zijn rol in het staatsbestel vervult, kan hij immers niet als zodanig dagvaarden of gedagvaard worden, net zo min een minister in zijn hoedanigheid van minister kan worden gedagvaard: dan dagvaardt men de Staat.¹¹⁰
- 1.5 Anderzijds is de Koning nu eenmaal "24 uur per dag Koning". Het feit dat de wetgever in art. 77 Rv een bijzondere regeling heeft getroffen voor het geval de Koning in zijn privé-hoedanigheid procedeert, moet mede in dat licht worden gezien. Dat laat echter onverlet dat het in de door de Koning gevoerde procedure en eventueel te voeren procedures wel gaat om zaken die los staan van zijn staatsrechtelijke functie. Zo is hij in de boven al genoemde procedure tegen (de uitgever van) Nieuwe Revu opgekomen tegen de aantasting van de privacy van zijn dochter. Dat is een procedure die iedere andere Nederlandse burger ook had kunnen voeren.
- 1.6 Om dit onderscheid helder te houden zal gedaagde sub 2 in het navolgende worden aangeduid als de Koning waar het zijn staatsrechtelijke hoedanigheid betreft en als Van Oranje waar het zijn hoedanigheid van privépersoon betreft.

¹¹⁰ Vgl. HR 30 september 2016, ECLI:NL:HR:2016:2233.

2 Het gevorderdere verbod aan de Koning is zonder grond en niet toewijsbaar

2.1 Inleiding

- 2.1.1 De vordering om “[d]e Koning te bevelen om geen procedures bij de rechter aanhangig te maken tegen de pers of anderen” is gericht tegen Van Oranje.
- 2.1.2 De essentie van deze vordering is dat het Van Oranje vanwege zijn *staatsrechtelijke* hoedanigheid als Koning verboden zou moeten worden, om als *privépersoon* procedures te voeren (ter bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer of anderszins). Het door eiseressen gevorderde kwalificeert daarmee als een ‘procedeerverbod’ voor Van Oranje. De grondslag voor die vordering zou liggen in het “concrete en realistische gevaar dat die procedures niet conform art. 6 EVRM zullen zijn”.
- 2.1.3 Voor toewijzing van deze vordering bestaat geen enkele grond.

2.2 Juridisch kader

- 2.2.1 Een procedeerverbod kan slechts onder zeer uitzonderlijke omstandigheden worden toegewezen.¹¹¹ In de rechtspraak is dan ook een strikte toets ontwikkeld voor de toewijzing van een gevorderd procedeerverbod. Van geval tot geval zal de rechter moeten beoordelen of sprake is van een dermate “concrete en reële dreiging” van een bepaald onrechtmatig handelen dat een beperking van de vrijheid tot procederen gerechtvaardigd is.¹¹² Dergelijk onrechtmatig handelen is pas aan de orde wanneer “evident sprake is van misbruik van bevoegdheid dan wel het systematisch onrechtmatig instellen van vorderingen die evident ongegrond zijn”.¹¹³
- 2.2.2 Bij de oplegging van een verbod dient de rechter in het bijzonder rekening te houden met de grondrechten en andere fundamentele vrijheden, zoals die onder meer in het EVRM zijn te vinden.¹¹⁴ Juist in verband met het recht op toegang tot de rechter, dat mede gewaarborgd wordt door art. 6 EVRM (hetzelfde artikel als waarop eiseressen hun vorderingen baseren), past terughoudendheid bij het aannemen van misbruik van bevoegdheid of het onrechtmatig handelen door het aanspannen van een procedure.¹¹⁵
- 2.2.3 In de praktijk wordt daarom feitelijk alleen misbruik van (proces)bevoegdheid of onrechtmatig handelen door het aanspannen van een procedure aangenomen als de procederende partij een vordering baseert op omstandigheden waarvan hij de

¹¹¹ HR 6 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV7828(*Achmea/Duka*), rov. 5.1.

¹¹² HR 21 december 2001, ECLI:NL:HR:2001:ZC3693, rov. 3.3 onder D.

¹¹³ Rb. Noord-Nederland 4 maart 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:1019, rov. 5.3; HR 6 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV7828 (*Achmea/Duka*), rov. 5.1.

¹¹⁴ GS Onrechtmatige daad II.2.1.2.19.

¹¹⁵ HR 6 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV7828 (*Achmea/Duka*), rov. 5.1. Zie ook Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 1 augustus 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:7369, rov. 4.11.

onjuistheid kende dan wel behoorde te kennen of op stellingen waarvan hij op voorhand moest begrijpen dat deze geen kans van slagen hadden.¹¹⁶

2.3 *Geen onrechtmatig handelen Van Oranje*

2.3.1 In de dagvaarding wordt niet gesteld dat Van Oranje dusdanig onrechtmatig zou handelen dat een beperking van zijn vrijheid tot procederen gerechtvaardigd is. Eiseressen hebben evenmin gesteld dat Van Oranje persoonlijk onrechtmatig handelt (of dreigt te handelen) jegens hen of jegens degenen voor wie zij stellen op te komen, of dat hij misbruik maakt (of dreigt te maken) van zijn bevoegdheden op een wijze die de toets voor het toewijzen van het procedeverbod zou doorstaan. Eiseressen gaan dan ook volkomen voorbij aan de hiervoor beschreven criteria voor het toewijzen van het zware middel van een procedeverbod.

2.3.2 Eiseressen dragen in plaats daarvan slechts *principiële gronden* aan waarom *de Staat* jegens hen onrechtmatig zou handelen, namelijk door een situatie in stand te houden die beweerdelijk in strijd is met artikel 6 EVRM. Deze principiële gronden kwalificeren niet als *feitelijke gronden* die tot toewijzen van een procedeverbod *tegen Van Oranje* kunnen leiden.

2.3.3 In de dagvaarding wordt daarbij op geen enkele manier feitelijk onderbouwd waarom die gronden (zoals het feit dat rechtens bij koninklijk besluit worden benoemd en dat – uitsluitend – grossen van vonnissen de woorden “in naam van de Koning” vermelden) een “concreet en realistisch gevaar”¹¹⁷ opleveren dat Van Oranje misbruik maakt van procesrecht of op andere wijze onrechtmatig zou handelen, laat staan waarom hiervan *evident* sprake zou zijn. Dat wordt dan ook uitdrukkelijk betwist: van enig onrechtmatig handelen van Van Oranje is geen sprake.

2.3.4 Bovendien valt niet in te zien op welke grond het (reeds sinds lange tijd) bestaan van de staatsrechtelijke verhoudingen en wetgeving waaraan eiseressen aanstoot nemen, in de zin van art. 6:162 lid 3 BW kan worden toegerekend aan Van Oranje.

2.4 *De rechtszaken van Van Oranje*

2.4.1 De enkele stelling dat Van Oranje zijn rechtszaken ‘steeds wint’ (§ 1.27 van de dagvaarding) is vanzelfsprekend onvoldoende om onrechtmatig handelen van Van Oranje aan te tonen.

2.4.2 Die stelling verdient bovendien in sterke mate nuancering.

¹¹⁶ Rb. Noord-Nederland 4 maart 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:1019, rov. 5.3; HR 29 juni 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA3516, rov. 4.5.

¹¹⁷ Zoals geformuleerd in het petitum.

- 2.4.3 Van Oranje heeft, zowel na de troonbestijging als daarvoor in de hoedanigheid van kroonprins, juist vanwege zijn bijzondere functie binnen het Nederlandse staatsbestel, altijd terughoudendheid betracht bij het aanspannen van gerechtelijke procedures, en gaat hiertoe slechts over in sprekende gevallen. Het is daarom niet vreemd dat hij de procedures die hij wel voert 'steeds wint'.
- 2.4.4 Sinds zijn Koningschap heeft Van Oranje in Nederland slechts eenmaal een procedure gevoerd, namelijk tegen (de uitgever van) *Nieuwe Revu* in 2014.¹¹⁸ Deze zaak ging om de onrechtmatige publicatie van een foto van (de ten tijde van die foto's 6-jarige) prinses Amalia, die heimelijk en dus zonder haar toestemming waren genomen tijdens een hockeytraining en waarvan de publicatie bovendien geen enkele nieuwswaarde van algemeen belang had. Van Oranje procedeerde in die zaak bovendien niet in zijn hoedanigheid van Koning en zelfs niet voor zichzelf als privépersoon, maar als wettelijk vertegenwoordiger van zijn minderjarige dochter.¹¹⁹
- 2.4.5 In deze uitspraak is door de Nederlandse rechter op basis van de rechtspraak van het EHRM op nauwkeurige wijze het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer afgewogen tegen het recht van vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid. De door de rechtbank gehanteerde, door het EHRM geformuleerde relevante gezichtspunten zijn daarbij "de aard en de ernst van de inbreuk en de duur daarvan, de persoon om wie het gaat, eerdere gedragingen van die persoon, de context waarin het portret werd gepubliceerd, de plaats waar en de wijze waarop de foto tot stand kwam en de mate waarin de foto bijdraagt aan een debat over een onderwerp van algemeen belang" (rov. 10). Na een afweging van deze belangen oordeelde de rechter dat "de bescherming tegen het recht van inbreuk op de persoonlijke levenssfeer in het onderhavige geval zwaarder weegt dan het recht van vrijheid van meningsuiting" en daarom "[d]e publicatie van de foto's jegens prinses Amalia dan ook onrechtmatig [is]" (rov. 13).
- 2.4.6 Het door de Nederlandse rechter in deze zaak gehanteerde (en in eventuele toekomstige gevallen te hanteren) toetsingskader voor procedures tegen de media (waarop eiseressen hun bezwaren vooral baseren) bestaat uit heldere, objectieve criteria die zijn ontwikkeld in de rechtspraak van het EHRM.¹²⁰ Bij de totstandkoming van het EVRM en bij (de totstandkoming van de rechtspraak van) het EHRM heeft de Koning vanzelfsprekend geen enkele rol.

Ook de door eiseressen genoemde Mediacode inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de leden van het Koninklijk Huis is gebaseerd op deze jurisprudentie. De Mediacode is een in 2005 door de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) opgestelde code voor de omgang met leden van de pers. Daarin wijst de RVD de leden van de pers op de gedragsnormen uit de Europese en Nederlandse wetgeving en jurisprudentie op het gebied

¹¹⁸ Rb. Amsterdam 30 juni 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3806 (*De Koning/Sanoma*).

¹¹⁹ Rb. Amsterdam 30 juni 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3806 (*De Koning/Sanoma*), aanhef.

¹²⁰ Zie rov. 10 van Rb. Amsterdam 30 juni 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3806 (*De Koning/Sanoma*).

van de persoonlijke levenssfeer. Overigens vormt die Mediacode geen recht en is de Mediacode ook niet de grondslag voor de door Van Oranje gevoerde procedure(s).

- 2.4.7 Niets in de uitspraak in deze zaak wijst erop dat de rechter de door Van Oranje ingestelde vordering tegen (de uitgever van) Nieuwe Revu in strijd met art. 6 EVRM heeft behandeld. De beslissing van de rechter was volledig in lijn met vergelijkbare uitspraken ten aanzien van vorderingen van andere personen die in hun privacy waren aangetast en tegen de media hebben geprocedeerd. Iets anders is door eiseressen ook niet aangetoond.
- 2.4.8 Een andere kwestie is dat eiseressen gemakshalve de zaken die Van Oranje vóór de troonbestijging heeft gevoerd, op één hoop hebben gegooid met de enige procedure na de troonbestijging. Het voorgaande geldt echter, voor zover relevant, ook voor deze zaken.¹²¹ Ook uit deze zaken valt niet op te maken dat ten aanzien van toekomstige procedures gevoerd door Van Oranje een concrete en reële dreiging van schending van art. 6 EVRM bestaat.
- 2.5 *Het procedeerverbod zou een ontoelaatbare schending van het EVRM opleveren*
- 2.5.1 Het gevorderde verbod om procedures aanhangig te maken tegen de pers of anderen druipt bovendien in tegen het recht van Van Oranje als privépersoon op vrije toegang tot de rechter op grond van art. 6 EVRM: het zou een onacceptabele schending van de door art. 6 EVRM gewaarborgde rechten van Van Oranje (en zijn gezin) opleveren.
- 2.5.2 In de dagvaarding blijft daarbij volstrekt het verschil onderbelicht tussen de rol van de Koning als staatshoofd en Van Oranje als privépersoon. De door Van Oranje gevoerde procedures betreffen de laatste hoedanigheid, de in de dagvaarding aan de orde gestelde bevoegdheden de rol van de Koning als staatshoofd.
- 2.5.3 In juridische zin moet steeds onderscheid worden gemaakt tussen het koningschap en de persoon van Van Oranje. Grondrechten kunnen niet worden ingeroepen door ambten, aangezien grondrechten er primair op zijn gericht om individuen – en niet ambten – te beschermen.¹²² Personen die ambten bekleden, kunnen echter net als andere individuen aanspraak maken op de hen toekomende bescherming van hun (grond)rechten. Aan Van Oranje komt als individu dezelfde bescherming toe van zijn (grond)rechten als ieder ander.¹²³ Dat Van Oranje (voor of na zijn troonsbestijging) in een andere hoedanigheid dan als privépersoon en ter bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer heeft geprocedeerd is – terecht – ook niet gesteld.

¹²¹ Zie Rb. Amsterdam 29 maart 2006, ECLI:NL:RBAMS:2006:AV7581 (*Privé*), rov. 5.1 e.v.; Rb. Amsterdam 6 februari 2008, ECLI:NL:RBAMS:2008:BC3781 (*Party*), rov. 5.1 e.v.; en Rb. Amsterdam 28 augustus 2009, ECLI:NL:RBAMS:2009:BJ6330 (*The Associated Press*), rov. 4.5 e.v. Zie verder (in een enigszins andere context) Rb. Amsterdam 1 november 2007, ECLI:NL:RBAMS:2007:BB6926 (*Vereniging Martijn*).

¹²² Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 15.

¹²³ EHRM 24 juni 2004, nr. 59320/00 (*Von Hannover/Duitsland*), rov. 69.

- 2.5.4 Naar aanleiding van de vraag van de advocaat van eiseressen of *“de Koning niet vrijwillig aan de vordering zal voldoen”* heeft de rechtsgeleerd raadsman (en in deze zaak bijzonder gevolmachtigde) van de Koning op 11 maart 2021 dan ook per e-mail laten weten dat *“van niemand in Nederland, en dus ook niet van de Koning, gevraagd [kan] worden om zich te verbinden “geen procedures bij de rechter aanhangig te maken tegen de pers of anderen”*.
- 2.5.5 Bedacht moet worden dat als het Van Oranje verboden zou worden te procederen, dit verdergaande consequenties heeft. Hij zou tegen zelfs de grofste inbreuken op zijn persoonlijke levenssfeer niet kunnen optreden. Van geen enkele door hem gesloten of te sluiten civielrechtelijke overeenkomst zou hij nakoming kunnen vorderen of schadevergoeding bij wanprestatie. Zou iemand jegens hem een onrechtmatige daad plegen (bijvoorbeeld een aanrijding), dan zou hij geen schadevergoeding kunnen vorderen. Civielrechtelijk zou Van Oranje daarmee feitelijk vogelvrij worden gemaakt. Deze consequentie maakt nog eens duidelijk hoezeer tegen niemand, dus ook niet tegen Van Oranje, een algemeen procedeeerverbod kan worden gevorderd.
- 2.5.6 Indien het gevorderde procedeeerverbod zou worden toegewezen op de grond dat het instellen van een procedure door Van Oranje per definitie een onrechtmatige daad is, zou dat bovendien neerkomen op een algemeen verbod voor Van Oranje om als privépersoon gebruik te maken van het recht om te procederen. Dit staat haaks op het toepasselijke toetsingskader: dat vergt van rechters immers om van geval tot geval te beoordelen of sprake is van een dermate concrete en reële dreiging van dusdanig onrechtmatig handelen dat een procedeeerverbod gerechtvaardigd zou zijn. Met dat kader is juist bedoeld te voorkomen dat van rechters gevraagd kan worden om in abstracto rechtssubjecten te verbieden om bepaalde (grond)rechten uit te oefenen.¹²⁴
- 2.5.7 Onder verwijzing naar dit bericht van 11 maart 2021, erkennen eiseressen dat de tegen Van Oranje ingestelde vordering indruist tegen de grondrechten van Van Oranje (§ 5.5 en 5.7, eerste zin, dagvaarding).
- 2.5.8 Volgens eiseressen zou daarmee sprake zijn van een ‘interne botsing’ van de grondrechten uit hoofde van artikel 6 EVRM: het geschonden grondrecht van eiseressen en anderen op een eerlijk proces (dat gezien de bevoegdheden van de Koning als staatshoofd onvoldoende gewaarborgd zou zijn) versus het recht van Van Oranje op vrije toegang tot de rechter. Daarin zou volgens eiseressen het grondrecht van de media en anderen zwaarder wegen, mede vanwege het ‘chilling effect’ dat zou uitgaan van de mogelijkheid dat procedures tegen Van Oranje oneerlijk zouden verlopen (§ 5.6 van de dagvaarding). Men zou al op voorhand weten met ongelijke kansen door Van Oranje gedagvaard te kunnen worden.

¹²⁴ Zie de conclusie van A-G Hartkamp 21 december 2001, ECLI:NL:PHR:2001:ZC3693, nr. 8.

- 2.5.9 Dit betoog snijdt – gelet op het voorgaande - geen hout.
- 2.5.10 In de eerste plaats is geenszins sprake van een 'botsing'. Juist om dat te voorkomen, kent de Nederlandse rechtsstaat waarborgen om de onafhankelijkheid van rechters te verzekeren, ondanks de bijzondere rol die de Koning binnen het staatsbestel vervult.¹²⁵ Op die manier is verzekerd dat ook Van Oranje als privépersoon en drager van grondrechten toegang heeft tot een onafhankelijke rechter zonder dat dit botst met de rechten van anderen op een eerlijk proces. De praktijk wijst ook uit dat art. 6 EVRM in door Van Oranje gevoerde procedures daardoor niet in gevaar komt, mede vanwege het door de rechter welbegrepen onderscheid tussen zijn rol als staatshoofd en zijn procederen als privépersoon.
- 2.5.11 De positie van de Koning/Van Oranje is wat dit betreft overigens niet principieel anders dan die van anderen die een rol spelen in de rechtspraak. Ook (bijvoorbeeld) de minister voor Rechtsbescherming en leden van de Hoge Raad, de Raad van State of van benoemingscommissies binnen de rechterlijke macht en anderen die (feitelijk meer zelfs dan de Koning) invloed hebben op de gang van zaken bij de rechtspleging, kunnen als privépersoon procedures aanspannen zonder dat art. 6 EVRM in gevaar komt.
- 2.5.12 Bovendien kan het door art. 6 EVRM gewaarborgde recht op toegang tot de rechter weliswaar worden beperkt, maar niet op een dusdanige manier dat de kern van dat recht wordt aangetast, en moet een inperking van het recht op toegang tot de rechter (i) een legitiem doel dienen en (ii) proportioneel zijn. In de woorden van het EHRM:¹²⁶
- “(…) Certainly, the right of access to the courts is not absolute but may be subject to limitations; (...) Nonetheless, the limitations applied must not restrict or reduce the access left to the individual in such a way or to such an extent that the very essence of the right is impaired (see the above-mentioned Golder and "Belgian Linguistic" judgments, *ibid.*, and also the above-mentioned Winterwerp judgment, Series A no. 33, pp. 24 and 29, paras. 60 and 75). Furthermore, a limitation will not be compatible with Article 6 para. 1 (art. 6-1) if it does not pursue a legitimate aim and if there is not a reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be achieved.”
- 2.5.13 In de dagvaarding is niet gesteld dat aan deze voorwaarden voor inperking van het recht op toegang tot de rechter van Van Oranje zou zijn voldaan. Dat ligt ook voor de hand, nu aan deze voorwaarden niet wordt voldaan: het gevorderde verbod raakt de kern van het recht op toegang tot de rechter van Van Oranje (hij zou immers in het geheel niet meer mogen procederen) en is (om diezelfde reden) evenmin

¹²⁵ Zoals onderstreept door het EHRM, komt de verdragstaten een "certain margin of appreciation" toe bij de vormgeving van die waarborgen. Zie bijv. EHRM 28 mei 1985, nr. 8225/78 (*Ashingdane/Verenigd Koninkrijk*), rov. 57. Vgl. EHRM 18 oktober 2018, nr. 80018/12 (*Thaim/Frankrijk*), rov. 72-85.

¹²⁶ EHRM 28 mei 1985, nr. 8225/78 (*Ashingdane/Verenigd Koninkrijk*), rov. 57.

proportioneel.

2.5.14 In door Van Oranje gevoerde procedures kan de rechter (net als in door anderen gevoerde procedures) geconfronteerd worden met botsende grondrechten. In de door eiseressen als belangrijk voorbeeld vooropgestelde mediazaken betreft dit het recht op bescherming tegen onrechtmatige inbreuken op zijn persoonlijke levenssfeer tegenover de uitingsvrijheid, waaronder de persvrijheid is begrepen. De rechter zal deze botsende grondrechten dan tegen elkaar moeten afwegen. Daarvoor bestaat een beproefd toetsingskader, waarbij niet op voorhand geldt dat de uitingsvrijheid zwaarder moet wegen dan het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer.¹²⁷ Van geval tot geval zal worden bekeken of een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer juridisch gerechtvaardigd is. Hoewel Van Oranje, gelet op het feit dat hij óók publieke ambtsdrager is, meer media-aandacht moet dulden dan de doorsnee burger, geldt ook voor hem dat zijn persoonlijke levenssfeer (en dat van zijn gezin) in rechte bescherming verdient. Zo hanteert de rechter bij de afweging van het recht op uitingsvrijheid tegen het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer van publieke ambtsdragers als (aan genoemde EHRM-rechtspraak ontleende) regel dat het zonder toestemming publiceren van privéfoto's slechts gerechtvaardigd is, wanneer dit "een bijdrage levert aan een publiek debat over een onderwerp van maatschappelijk belang".¹²⁸ Deze afweging is telkens gemaakt in de uitspraken in de door Van Oranje gevoerde procedure tegen (de uitgever van) Nieuwe Revu en (voor zover relevant) het beperkte aantal zaken dat Van Oranje vóór zijn Koningschap tegen media heeft gevoerd.¹²⁹

2.6 *Slotsom*

2.6.1 Zou het gevorderde procedeeverbod worden toegewezen, dan zou het Van Oranje *in het algemeen* verboden worden om vermeende schendingen van de (grond)rechten van hem of zijn gezin op deze wijze van geval tot geval te laten beoordelen door een onafhankelijke rechter. Dat zou in strijd zijn met artikel 6 EVRM en de rechtspraak van het EHRM en een onacceptabele inbreuk maken op het recht dat hem net als ieder ander individu toekomt, om in rechte bescherming te vorderen van zijn (grond)rechten en die van zijn gezin.

2.6.2 Daartegenover staat slechts een door eiseressen opgevoerd abstract belang, door hen op geen enkele wijze concreet gemaakt, waarbij eiseressen in het bijzonder niet stellen – laat staan: aantonen – dat sprake is van een concrete en reële dreiging van een bepaald onrechtmatig handelen door Van Oranje dat een beperking van de vrijheid tot procederen rechtvaardigt.

¹²⁷ Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 15.

¹²⁸ Kamerstukken II 2010/11, 32791, nr. 1, p. 15.

¹²⁹ Rb. Amsterdam 30 juni 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3806 (*De Koning/Sanoma*), rov. 10.

C. BEWIJSAANBOD EN CONCLUSIE**Bewijsaanbod**

De Staat en de gemachtigde van de Koning bieden aan – voor zover rechtens de bewijslast op hen rust en in het kader van eventueel tegenbewijs – om al hun stellingen te bewijzen door alle middelen rechtens, waaronder door getuigen.

Conclusie

De Staat en de gemachtigde van de Koning concluderen dat uw rechtbank, bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad, eiseressen niet-ontvankelijk verklaart (*primair*) dan wel (*subsidiair*) de vorderingen van eiseressen afwijst, kosten rechtens.

Advocaat

behandeld door	R.W. Veldhuis en S.M. Kingma
correspondentie	Postbus 11756, 2502 AT Den Haag
telefoon	+31 70 515 3793
fax	+31 70 515 3383
e-mail	reimer.veldhuis@pelsrijcken.nl
zaaknr	11014666

INVENTARIS

Rechtbank Den Haag
Zitting van 18 augustus 2021
Zaak-/rolnummer C/09/609916 21/321

Productie bij de conclusie van antwoord Staat c.s./Republikeins Genootschap c.s.

- 1 Statuten van het Republikeins Genootschap d.d. 13 oktober 2020

Productie 1

Statuten van het Republikeins Genootschap.

Naam en zetel

Artikel 1

1. De vereniging draagt de naam: Republikeins Genootschap en wordt verder in deze statuten aangeduid met: 'de vereniging', voor communicatief gebruik wordt de naam "republikeinen.nl" ingevoerd.
2. Zij heeft haar zetel in de gemeente Amsterdam.

Doel

Artikel 2

1. Het doel van de vereniging is het herstel van de republikeinse regeringsvorm in Nederland te bevorderen.
2. Zij tracht dit doel te bereiken door het op gang brengen en bevorderen van openbare discussies en door verder binnen de mogelijkheden van de Nederlandse rechtsorde al datgene te doen dat voor het bereiken van het doel bevorderlijk kan zijn.

Duur

Artikel 3

1. De vereniging is aangegaan voor onbepaalde tijd.
2. Het boekjaar van de vereniging is het kalenderjaar, met dien verstande dat het eerste boekjaar aanvangt bij de oprichting en eindigt op eenendertig december tweeduizend twaalf.

Lidmaatschap

Artikel 4

1. De vereniging heeft gewone leden en ereleden alsmede sympathisanten. Waar in deze statuten wordt gesproken van leden of lid, worden/wordt daaronder verstaan zowel de gewone leden als de ereleden tenzij het tegendeel blijkt.
2. Gewone leden zijn zij die als zodanig zijn toegelaten overeenkomstig het in artikel 5 van deze statuten bepaald.
3. Ereleden zijn zij die wegens hun buitengewone verdiensten jegens de vereniging of in het kader van de doelstelling van de vereniging door de Algemene Vergadering daartoe zijn benoemd.
4. Sympathisanten zijn zij die zich als zodanig willen laten registreren. Zij zijn geen contributie verschuldigd en hebben geen stemrecht.

Artikel 5

- 1-a. Als gewoon lid kunnen zij worden toegelaten die zich schriftelijk dienaangaande bij het bestuur hebben aangemeld. Het bestuur beslist over de toelating.

-b. Bij niet-toelating door het bestuur kan de Algemene Vergadering alsnog tot toelating besluiten. Niet-toelating wordt door het bestuur aan de algemene vergadering medegedeeld.

2. Ereleden worden op voorstel van het bestuur door de algemene vergadering benoemd.

3. Het lidmaatschap is persoonlijk en mitsdien niet overdraagbaar noch vatbaar om door erfopvolging te worden verkregen.

4. Rechtspersonen kunnen zich eveneens aanmelden als lid.

5. Door of namens het bestuur wordt een register bijgehouden waarin alle (ere)leden en sympathisanten worden vermeld. Dit beheer dient zeer zorgvuldig te gebeuren zodat de privacy van degenen die in het register vermeld staan gewaarborgd wordt.

Artikel 6

1. Het bestuur is bevoegd een lid te schorsen voor een periode van ten hoogste drie maanden, voor een periode ten hoogste durende tot de eerstvolgende Algemene Vergadering in geval het lid bij herhaling in strijd handelt met zijn lidmaatschapsverplichtingen of door handelingen of gedragingen het belang van de vereniging in ernstige mate heeft geschaad.

2. Gedurende de periode dat een lid is geschorst kan dat lid de aan het lidmaatschap verbonden rechten niet uitoefenen.

3. Het betreffende lid kan binnen veertien dagen tegen de beslissing van het bestuur in beroep gaan bij de Algemene Vergadering. Het bestuur is gehouden de leden binnen achtentwintig dagen te informeren omtrent schorsing en eventueel beroep.

4. De eerstvolgende Algemene Vergadering beslist binnen drie maanden na het ingaan van de schorsing.

Artikel 7

1. Het lidmaatschap eindigt :

a. door overlijden van het lid;

Is een rechtspersoon lid van de vereniging, dan eindigt zijn lidmaatschap wanneer hij ophoudt te bestaan;

b. door opzegging door het lid;

c. door opzegging namens de vereniging;

d. door ontzetting.

2. Opzegging van het lidmaatschap door het lid geschiedt door schriftelijke kennisgeving aan het bestuur.

Deze is verplicht de ontvangst binnen acht dagen schriftelijk te bevestigen.

3-a. Opzegging van het lidmaatschap namens de vereniging kan tegen het einde van het lopende verenigingsjaar geschieden door het bestuur met inachtneming van een

opzeggingstermijn van tenminste vier weken, wanneer het lid, na daartoe bij herhaling te zijn aangemaand, op de eerste december niet ten volle aan zijn geldelijke verplichtingen jegens de vereniging heeft voldaan alsmede wanneer het lid heeft opgehouden te voldoen aan de vereisten welke te eniger tijd door de statuten voor het lidmaatschap gesteld mochten worden.

-b. De opzegging geschiedt steeds schriftelijk met opgave van reden(en).

4-a. Ontzetting uit het lidmaatschap door het bestuur met onmiddellijke ingang kan worden uitgesproken wanneer een lid in strijd met de statuten, reglementen en/of besluiten van de vereniging handelt of de vereniging op onredelijke wijze benadeelt.

Ontzetting door het bestuur kan eveneens worden uitgesproken nadat de Algemene Vergadering een schorsing, zoals bedoeld in Art. 6, heeft bekrachtigd.

-b. Het bestuur stelt het betrokken lid onverwijld van het besluit met opgave van reden(en) in kennis.

-c. Betrokkene is bevoegd binnen veertien dagen schriftelijk beroep aan te tekenen. Het bestuur is gehouden de leden binnen achtentwintig dagen te informeren omtrent ontzetting en eventueel beroep.

-d. De eerstvolgende Algemene Vergadering beslist omtrent de rechtmatigheid van de ontzetting.

-e. Het besluit van de Algemene Vergadering tot ontzetting wordt genomen met de meerderheid van het aantal uitgebrachte geldige stemmen.

-f. Gedurende de beroepstermijn en hangende het beroep is het lid geschorst.

5. Wanneer het lidmaatschap in de loop van een verenigingsjaar, ongeacht de reden of oorzaak, eindigt, blijft desalniettemin de jaarlijkse bijdrage voor het geheel door het lid verschuldigd, tenzij het bestuur anders besluit.

Geldmiddelen

Artikel 8

1. De geldmiddelen van de vereniging bestaan uit de contributies van de gewone leden, uit eventuele verkrijgingen ingevolge erfstellingen, legaten en schenkingen en tenslotte uit eventuele andere toevallige baten.

2. Ieder gewoon lid betaalt een contributie waarvan het bedrag door de Algemene Vergadering tijdens de jaarvergadering wordt vastgesteld.

Bestuur en Vertegenwoordiging

Artikel 9

1. Het bestuur bestaat uit tenminste drie personen. Het aantal bestuurders wordt vastgesteld door de Algemene Vergadering.

2. De voorzitter wordt door de Algemene Vergadering uit de leden van de vereniging benoemd voor een periode van drie jaar.

Een aftredend voorzitter is éénmaal onmiddellijk herkiesbaar.

3. De overige bestuurders worden door de Algemene Vergadering uit de leden van de vereniging benoemd voor een periode van drie jaar.
4. Het bestuur wijst uit haar midden een secretaris en een penningmeester aan. Het bestuur benoemt uit haar midden een vicevoorzitter.
- 5-a. De Algemene Vergadering kan een bestuurder schorsen of ontslaan indien zij daartoe termen aanwezig acht. Voor een besluit daartoe is een meerderheid vereist van tenminste tweederde van de geldig uitgebrachte stemmen.

-b. De schorsing eindigt wanneer de Algemene Ledenvergadering niet binnen drie maanden daarna tot ontslag heeft besloten. Het geschorste bestuurslid wordt in de gelegenheid gesteld zich in de Algemene Ledenvergadering te verantwoorden en kan zich daarbij door een raadsman doen bijstaan.
6. De bestuurders zijn bevoegd te allen tijde zelf hun ontslag te nemen mits dit schriftelijk geschiedt met een opzeggingstermijn van tenminste drie maanden.
7. Jaarlijks treedt een bestuurder af volgens een door het bestuur op te maken rooster. De aftredende bestuurder is terstond herkiesbaar.
8. Indien het aantal bestuursleden beneden het in lid 1 vermelde minimum is gedaald, blijft het bestuur niettemin bevoegd. Het bestuur is verplicht zo spoedig mogelijk een Algemene Ledenvergadering te beleggen waarin de voorziening in de vacature(s) aan de orde komt.

Artikel 10

1. Het bestuur is belast met het besturen van de vereniging.
2. Het bestuur alsmede de voorzitter en de secretaris gezamenlijk zijn bevoegd de vereniging te vertegenwoordigen. In het geval van ontstentenis van één van beiden wijst het bestuur een vervanger aan.
3. Het bestuur alsmede de voorzitter en de secretaris kunnen zich ter zake van hun vertegenwoordigingsbevoegdheid, als in lid 2 van dit artikel bedoeld, door een schriftelijk gevolmachtigde doen vertegenwoordigen, met dien verstande dat indien de penningmeester wordt gemachtigd te beschikken over banksaldi zulks slechts mogelijk is binnen in de volmacht nauwkeurig omschreven grenzen. In het geval van ontstentenis van één van beiden wijst het bestuur een vervanger aan.
4. Voor het aangaan van geldleningen, alsmede voor het verkrijgen, vervreemden, bezwaren, huren of verhuren van onroerende goederen, voor overeenkomsten waarbij de vereniging zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidsstelling voor de schuld van een derde verbindt, behoeft het bestuur de goedkeuring van de Algemene Vergadering.
5. De beperking als in het vorige lid bedoeld geldt tevens voor de bevoegdheid tot vertegenwoordiging.

Algemene vergaderingen

Artikel 11

1. Binnen vier maanden na afloop van elk boekjaar wordt een Algemene Vergadering (de jaarvergadering) gehouden.

2. Het bestuur brengt in deze vergadering zijn jaarverslag uit en doet onder overlegging van de nodige bescheiden rekening en verantwoording van zijn in het afgelopen jaar gevoerde bestuur.
3. De Algemene Vergadering benoemt jaarlijks, doch uiterlijk dertig dagen vóór de jaarvergadering, een commissie van ten minste twee leden, die geen deel mogen uitmaken van het bestuur, tot onderzoek van de rekening en de verantwoording over het lopende casu quo laatst verstreken boekjaar.
4. Het bestuur is verplicht aan deze commissie alle door haar gewenste inlichtingen te verschaffen, haar desgewenst de kas en de waarden van de vereniging te tonen en inzage van de boeken en de bescheiden van de vereniging te geven.
5. Goedkeuring door de Algemene Vergadering van het financieel jaarverslag en de rekening en verantwoording strekt het bestuur tot décharge.
6. Wordt dan echter de goedkeuring geweigerd, dan neemt de Algemene Vergadering al die maatregelen welke door haar in het belang van de vereniging nodig geacht wordt.
7. Vóór of ten hoogste binnen vier maanden na aanvang van het nieuwe boekjaar wordt een Algemene Vergadering gehouden waarin de begroting voor het komende of zojuist aangevangen boekjaar wordt overlegd.
8. Indien de begroting niet door de Algemene Vergadering wordt goedgekeurd dient binnen drie maanden een nieuwe begroting ingediend te worden. Het bestuur heeft gedurende deze periode de machtiging om tot vijftig procent van de begrote uitgaven van het vorige jaar te gaan.

Artikel 12

1. De Algemene Vergaderingen worden bijeengeroepen door het bestuur, met in achtneming van een termijn van veertien dagen.

De bijeenroeping geschiedt door een aan alle leden te zenden schriftelijk of elektronisch verzonden mededeling.

2. Behalve de in artikel 11 van deze statuten bedoelde jaarvergadering zullen Algemene Vergaderingen worden gehouden zo dikwijls het bestuur zulks wenselijk acht, alsmede zo dikwijls zulks schriftelijk met opgave van de te behandelen onderwerpen wordt verzocht door tenminste twintig stemgerechtigde leden.
3. Na ontvangst van een verzoek als, in lid 2 van dit artikel bedoeld, is het bestuur verplicht tot een bijeenroeping van een Algemene Vergadering op een termijn van niet langer dan een maand.
4. Indien aan het verzoek tot bijeenroeping binnen veertien dagen nadat dit door het bestuur werd ontvangen geen gevolg wordt gegeven zullen de verzoekers zelf tot die bijeenroeping kunnen overgaan op de wijze waarop het bestuur de Algemene Vergaderingen bijeenroept.

Artikel 13

1. Alle leden hebben toegang tot de Algemene Vergadering en hebben daar ieder één stem.

Ieder lid is bevoegd zijn/haar stem te doen uitbrengen door een schriftelijk daartoe gemachtigd ander lid.

Een lid kan evenwel niet voor meer dan twee andere leden een stem uitbrengen.

2. Stemming over zaken geschiedt mondeling, over personen schriftelijk.

3. Het aannemen van voorstellen bij acclamatie is mogelijk, mits dit geschiedt op voorstel van de voorzitter.

4-a. Over alle voorstellen betreffende zaken wordt beslist bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, voor zover de statuten niet anders bepalen. Bij staking van stemmen wordt het voorstel geacht te zijn verworpen.

-b. Bij stemming over personen is hij/zij verkozen die de volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen op zich heeft verenigd.

-c. Indien niemand die meerderheid heeft verkregen wordt een tweede stemming gehouden tussen de personen die het grootste aantal stemmen van de uitgebrachte stemmen hebben verkregen en is hij/zij gekozen die bij de tweede stemming de meerderheid van de uitgebrachte stemmen op zich heeft verenigd.

-d. Indien bij de tweede stemming de stemmen staken beslist het lot.

-e. Onder stemmen worden in dit artikel verstaan geldig uitgebrachte stemmen. Niet geldig zijn blanco stembiljetten en stembiljetten waarop behalve het vermelden van de naam waarvoor gekozen wordt ook andere woorden zijn geschreven of waarop is getekend.

5-a. Een ter vergadering door de voorzitter uitgesproken oordeel omtrent de uitslag van de stemming is beslissend. Indien echter onmiddellijk na het uitspreken van dit oordeel de juistheid daarvan wordt betwist vindt een nieuwe stemming plaats wanneer de meerderheid van de vergadering of, indien de oorspronkelijke stemming niet hoofdelijk of schriftelijk geschiedde, een stemgerechtigde aanwezige dit verlangt.

-b. Door deze nieuwe stemming vervallen de rechtsgevolgen van de oorspronkelijke stemming.

Artikel 14

1. De voorzitter leidt de Algemene Vergadering. De voorzitter kan voor één of meer punten de leiding van de vergadering overdragen aan een ander lid van de vereniging. Indien een lid voorstelt de leiding van de vergadering over te dragen aan een nader te noemen lid brengt de voorzitter dit voorstel in stemming mits tevoren vaststaat dat het voorstel door tenminste één derde van de aanwezige stemgerechtigde leden wordt ondersteund.

2. De secretaris draagt zorg voor een verslag van de Algemene Vergadering.

Statutenwijziging

Artikel 15

1. Wijziging van de statuten kan slechts plaats hebben na een besluit van de Algemene Vergadering, waartoe werd opgeroepen met de mededeling dat daarin wijziging van de statuten zal worden voorgesteld.

2. Zij die de oproeping tot de algemene vergadering ter behandeling van een voorstel tot statutenwijziging hebben gedaan moeten bij de datum van uitgifte van de oproeping afschrift van dat voorstel, waarin de voorgestelde wijziging(en) woordelijk is/zijn

opgenomen, op een daartoe geschikte plaats voor de leden ter inzage leggen tot na afloop van de dag, waarop de vergadering werd gehouden.

3. Tot wijziging van de statuten kan slechts worden besloten indien het besluit door ten minste twee-derde van het aantal aanwezige stemgerechtigde leden van de vereniging is aanvaard.

Artikel 16

1. De statutenwijziging treedt niet in werking dan nadat daarvan een notariële akte is opgemaakt.

2. De bestuurders zijn verplicht een authentiek afschrift van de wijziging en de gewijzigde statuten neer te leggen ten kantore van de Kamer van Koophandel binnen welker gebied de vereniging haar woonplaats (zetel) heeft.

Ontbinding en vereffening

Artikel 17

1. Behoudens het bepaalde in artikel 19 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek wordt de vereniging ontbonden door een besluit daartoe van de Algemene Vergadering, genomen met ten minste twee-derde van het aantal geldig uitgebrachte stemmen in een algemene vergadering waarin tenminste een-en-vijftig procent (51%) van de leden vertegenwoordigd is.

2. Bij gebreke van het quorum kan, ongeacht het aantal ter vergadering aanwezige of vertegenwoordigde leden, tot ontbinding worden overgegaan op een volgende, ten minste acht dagen doch uiterlijk dertig dagen na de eerste te houden vergadering, met een meerderheid van ten minste twee-derden van het aantal uitgebrachte stemmen.

3. Bij de oproeping tot de in de leden 1 en 2 bedoelde vergaderingen moet worden medegedeeld dat ter vergadering zal worden voorgesteld de vereniging te ontbinden. De termijn voor oproeping tot zodanige vergaderingen moet ten minste dertig dagen bedragen.

4. Indien bij een besluit tot ontbinding te dien aanzien geen vereffenaars zijn aangewezen geschiedt de vereffening door het bestuur.

5. Indien het bestuur besluit tot ontbinding wordt tevens de bestemming van het liquidatiesaldo vastgesteld. In andere gevallen van ontbinding wordt de bestemming van het liquidatiesaldo door de vereffenaars vastgesteld. In alle gevallen wordt het liquidatiesaldo besteedt ten behoeve van een algemeen nut beogende instelling in de zin van de Algemene Wet inzake Rijksbelastingen (ANBI) met een gelijksoortige doelstelling of van een buitenlandse instelling die uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het algemeen nut beoogt en die een soortgelijke doelstelling heeft.

6-a. Na de ontbinding blijft de vereniging voortbestaan voor zover dit tot vereffening van haar vermogen nodig is.

-b. Gedurende de vereffening blijven de bepalingen van de statuten en reglementen voor zover mogelijk van kracht.

-c. In stukken en aankondigingen die van de vereniging uitgaan moeten aan haar naam worden toegevoegd de woorden 'in liquidatie'.

7. De boeken en bescheiden van de vereniging moeten worden bewaard door een door de vereffenaars aan te wijzen natuurlijke of rechtspersoon, gedurende tien jaar na de

vereffening.

8. Op de vereffening zijn overigens de bepalingen van Titel 1. Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing.

Huishoudelijk Reglement

Artikel 18

1. De Algemene Vergadering kan bij Huishoudelijk Reglement nadere regels geven omtrent het lidmaatschap, de introductie, het bedrag van de contributies, de werkzaamheden van het bestuur, de vergaderingen, de wijze van communicatie tussen bestuur en leden waarbij de moderne vormen van communicatie in de plaats gesteld of gerangschikt mogen worden naast de schriftelijke wijze van communicatie zoals in de statuten genoemd, van uitoefening van het stemrecht en alle verdere onderwerpen waarvan de regeling haar gewenst voorkomt.

2. Het Huishoudelijk Reglement zal geen bepalingen mogen bevatten die afwijken van of in strijd zijn met de bepalingen van de wet of de statuten, tenzij de afwijking door de wet of de statuten wordt toegestaan.

Slotbepaling

Artikel 19

Aan de Algemene Ledenvergadering komen in de vereniging alle bevoegdheden toe die niet door de wet of de statuten aan andere organen zijn opgedragen.

Waarom een republiek?

Doe mee!

Over het RG

Contact

Pers

Leden

